

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2021/1

Hear my confession while it's on my mind
One holy hour of your precious time
Could save my soul

Fig 1.

Fig 3.

Fig 2.

Sacred Heart

SHAKESPEARS
SISTER

TARTALOM

	KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK
2	Békéscsabáról Budapestre Kijelölte az irányokat a XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé (<i>Keppel Márton</i>)
11	Arany Rajzszőg 18. alkalommal díjazták a hazai tervezőgrafikusok kimagasló teljesítményeit (<i>Rideg Rebeka</i>)
18	Kézművesörökség, kortárs népművészet és identitás Nemzetközi konferencia a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézetében (<i>Cseh Fruzsina</i>)
26	Gondolatok a magyar designról és lehetőségeiről I. Hibridek világa? (<i>Slézia József</i>)
33	Szelíd robbanás Reflexiók az NKS jelenéről Kontor Enikő legújabb kiállításának okán (<i>F. Orosz Sára</i>)
	
	KÖSZÖNTÉS
39	Mezei Gábor köszöntése „Bútort tervezni, mintha festenek...” (<i>Kernács Gabriella</i>)
	
	ÉRTÉKÖRZÉS
47	Ikonmécses és áhítat Megjegyzések két orosz, ezüst ikonmécsesartóhoz (<i>Ruzsa György</i>)
	
	KÖNYV
49	Az ünnepek ablakai Angol nyelvű könyv a szegedi Új zsinagóga üvegfestményeiről (<i>Fényi Tibor</i>)
	
	TÁRGYKÖZELBEN
52	Térkép és parafrázis Kelecsényi Csilla: Regnum Marianum (<i>Gellér Katalin</i>)
	
54	Hírek

CONTENTS

	EXHIBITIONS – WORKSHOPS
2	From Békéscsaba to Budapest The paths have been signposted by the 22nd National Graphic Design Biennial (<i>Márton Keppel</i>)
11	Golden Drawing Pin The outstanding performances of Hungarian graphic designers rewarded for the 18th time (<i>Rebeka Rideg</i>)
18	Handcrafted legacy, contemporary folk art and identity International conference at the Institute of Ethnology, Research Centre for the Humanities (<i>Fruzsina Cseh</i>)
26	Thoughts about Hungarian design and its possibilities I. World of hybrids? (<i>József Slézia</i>)
33	Gentle Explosion Reflections on the present of ICS (International Ceramics Studio) apropos of Enikő Kontor's latest exhibition (<i>Sára F. Orosz</i>)
	
	JUBILEE
39	Celebrating Gábor Mezei ‘Designing furniture is like painting ...’ (<i>Gabriella Kernács</i>)
	
	SAFEGUARDING VALUES
47	Icon candle and devotion Notes on two Russian silver icon candle holders (<i>György Ruzsa</i>)
	
	BOOK
49	Windows of Holidays A book on the glass paintings of the New Synagogue in Szeged (in English) (<i>Tibor Fényi</i>)
	
	CLOSE-UP
52	Map and Paraphrase Csilla Kelecsényi: Regnum Marianum (<i>Katalin Gellér</i>)
	
54	News

A CÍMLAPON | ON THE FRONT COVER:
KONTOR Enikő: Szakrális edény I. (felülnézet)
Enikő KONTOR: Sacral vessel I (top view)
2020, samott, faredukció, 18 x Ø 45 cm
Fotó: Kontor Enikő (*Cikkünk a 33. oldalon*)

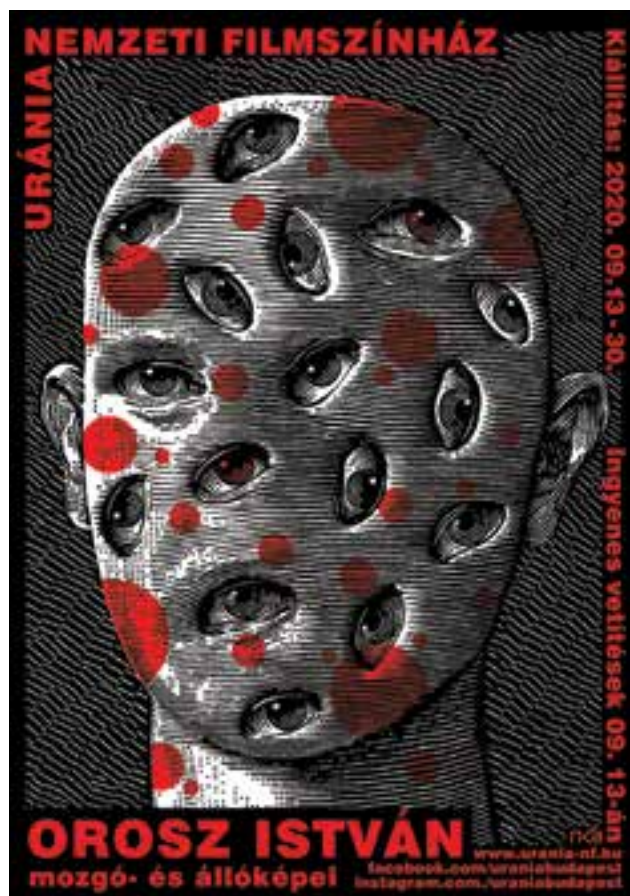
A HÁTSÓ BORÍTÓN | ON THE BACK COVER:
SZAKÁCS Márton: Tiszafüredi nyereg
Márton SZAKÁCS: Saddle from Tiszafüred
Fotó: Nagy Károly Zsolt (*Cikkünk a 18. oldalon*)

Békéscsabáról Budapestre

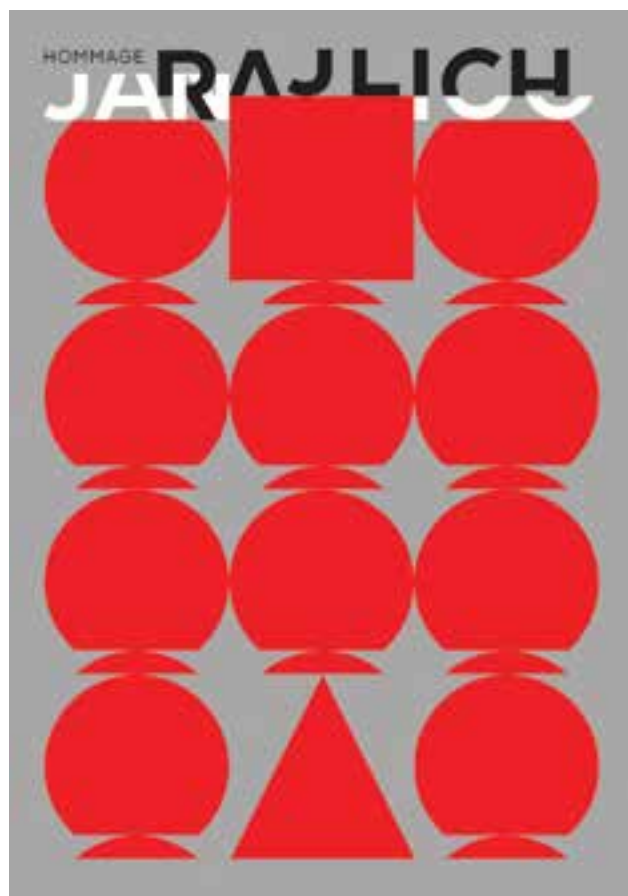
KIJELÖLTE AZ IRÁNYOKAT A XXII. ORSZÁGOS TERVEZŐGRAFIKAI BIENNÁLÉ

A tervezőgrafikai biennálék történetének több mint négy évtizedes hagyományában a 2020. esztendő nem elhanyagolható változásokat idézett elő. A kétévenként megrendezett seregszemlék epicentrumának számító békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum kiállítótereit felváltotta a Magyar Képzőművészeti Egyetem Barcsay-terme és Aulája, ahol a tárlaton részt vevő grafikus designerek száma minden eddigi csoportos megjelenés mértékét felülmúlta. A világot behálózó járvány ellehetetlenítette az évtizedes infrastrukturális komfortból

eredő kiállításlátogatói szokásokat, és a kényszer szülte elszigeteltség innovatív megjelenési formáknak nyitott teret. Átmenetileg a fővárosi helyszín aktuálisan felhasználható eszközállományát, rendelkezésre álló humán erőforrását és kedvező kulturális mikroklímáját élvező Képzőművészeti Egyetem biztosított lehetőséget a biennálé méltó és biztonságos megszervezésére, az ott bemutatott anyagból válogatott kiállítás a rendezők szándéka szerint 2021-ben folytatja Békéscsabán a tradíciót.

OROSZ István: Uránia Nemzeti Filmszínház
István OROSZ: Uránia National Film Theatre
2020, digitális nyomat, megvalósult, 100x70 cm

SIMON Péter Bence: Hommage à Jan Rajlich | Péter Bence SIMON:
Hommage à Jan Rajlich | 2020, digitális nyomat, megvalósult, 100x70 cm

BAKOS István: Vírus | István BAKOS: Virus
2020, digitális nyomtatás, terv, 100x70 cm

BARÁTH Ferenc: Thealter | Ferenc BARÁTH: Thealter
2019, digitális nyomtatás, megvalósult, 100x70 cm

A XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé felhívására közel 600 online pályamű érkezett, amelyek közül a zsűri 270 alkotást választott ki a szemlére. A bírálóbizottság tagja volt Balla Dóra, Szabó Andrea, Auth Attila, Felsmann Tamás és Simon Péter Bence grafikusművészek mellett a kiállítás kurátora, Szepes Hédi művészettörténész. Az országos jelentőségű eseményen részt vettek a szakma elismert idősebb művészei, a középgeneráció beérkezett képviselői, a fiatal pályakezdő vizuális művészek és jelentős számban szerepeltek a hazai művészeti egyetemek grafikus hallgatói.

A grafikus design aktuális hazai eredményei kiemelkedő esztétikai minőséget képviselnek nemzetközi összehasonlításban. Az alkotók egyéni kézjegye és individuális nyelvezete a művészi önkifejezés szabadságának elsődlegességéről tanúskodik, ami saját jogán emeli a magas művészetek rangjára a populáris tényezőkben gyökerező megnyilvánulásokat. A jelenség vizsgálata két csapásirány mentén vezet el az okok-

hoz, amelyek a helyi és jelenlegi állapotokat meghatározzák: egyfelől a gazdasági makrokörnyezet termelési determináltsága, másrészt a szociokulturális mikrokörnyezet konvencionális szemléletének megértése. A tervezőgrafika vizuális tartalma eredendően haszonelvű követelményeknek van alárendelve, átvitt és konkrét értelemben is a produktum függvénye. Ha az egyenlet egyik oldalán szükséges az ipari termelés és az önálló gazdasági prosperitás végterméke, akkor szerényebb nagyságrendben lehetséges a megvalósult eredményhez lokális alkalmazott művészetet rendelni. Kedvező kísérőjelenség viszont a szuverén művészi minőség kibontakozása. A korábbi évek gyakorlatának megfelelően a szabadkézi rajz és az egyedi illusztráció lehetőségeinek kiaknázásában jelenik meg elsősorban a gyakorlati rendeltetéshez járuló vizuális érték. Az üzenet objektív közvetítésének és a jelenségek lineáris kapcsolatának fogalmi rendszerét behálózza az asszociációk tudat alatti szövete, mely szemléletes és ötletes képi redukcióban ölt különleges formát.

MEMPHIS GROUP

Osamu Kikkawa
Marino Bordin
Thomas Wae
Bruno Zevi
Jaco Gals
Massimo Luzzi (Dini)
Michael Graves
Hans Hollein

Shiro Kuramata
Michael Lucini
Javier Mariscal
Chung Kwang
Marlene Lu Pissolier
Barbara Radtke
Herta and Paul
George J. Sinden

Peter Sironi
Giovanni Tassinari
Mariano Tassinari
Massimo Tassinari
Marco Zanuso

When I was young,
all we ever heard
about was
functionalism,
functionalism,
functionalism.
It's not enough.
Design should also
be sensual and
exciting.

Osamu Kikkawa

Memphis Group: A History of Design & Architecture

AUTH Attila 2019 Hungary

NAGY László: Bad Bad Not Good | László NAGY: Bad Bad Not Good
2019, digitális nyomtat, megvalósult, 100x70 cm

KOHUT András: Örkeny-illusztráció | András KOHUT: Örkeny illustration
2020, digitális nyomtat, terv, 100x70 cm

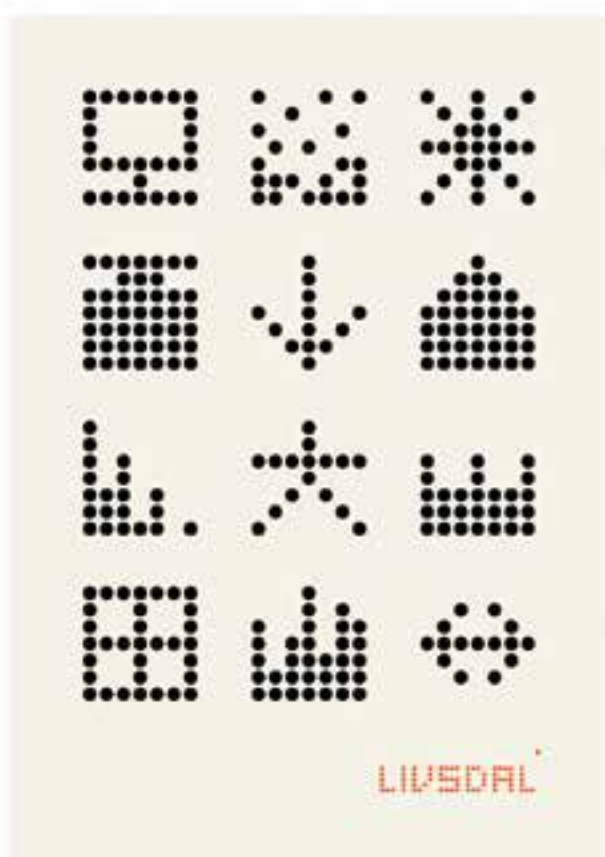
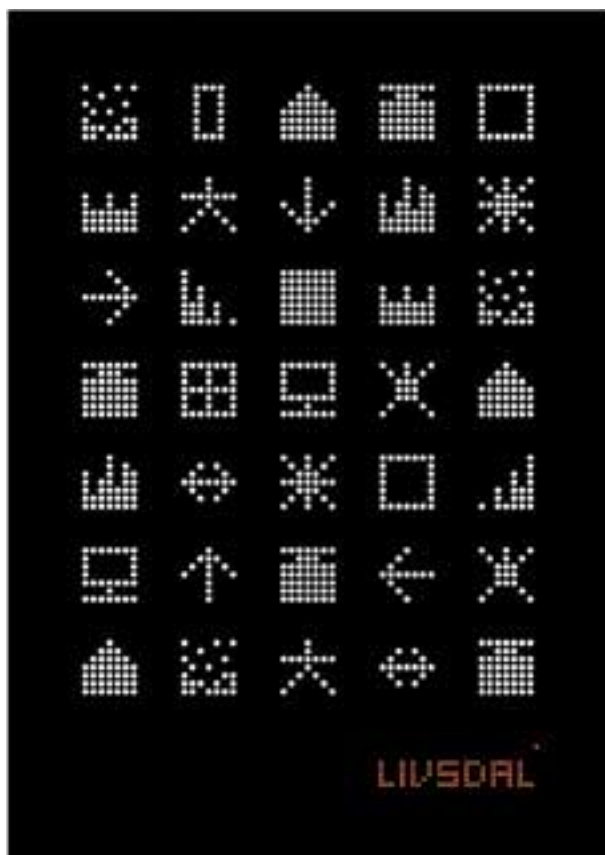
KOVÁCS Olivér Artúr: Ampersand | Olivér Artúr KOVÁCS: Ampersand
2019, digitális nyomtat, megvalósult, 100x70 cm

SZABÓ Andrea: Typozone | Andrea SZABÓ: Typozone
2019, digitális nyomtat, megvalósult, 100x70 cm

TEPES Ferenc: Bauhaus 100 I. | Ferenc TEPES: Bauhaus 100 I
2020, digitális nyomtat, terv, 100x70 cm

PALOTAI Gábor: Livsdal Air Purifier | Gábor PALOTAI: Livsdal Air Purifier
2018, digitális nyomtat, megvalósult, 100x70 cm

A XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé tartalmi és műfaji volumenének sokrétűsége az alkalmi tárlatlátogató befogadóképességét intenzív kihívás elé állítja. A grafikus design szigorúan felhasználhatóságtól függő részterületei közül túlnyomórészt a reklám és promóció, brand- és identitásképző design, vállalati kommunikációs design, szerkesztői és publikációs design, környezettervezés, kísérleti és projekt design, illusztráció, információs design, interaktív és élmény design, mozgásgrafika, árudeign, felirat és tipográfia, plakát számos korszerű eredményére láthatunk tablókát a kiállítóterekben. Mindemellett a tervezőgrafika autonóm szándékaira fókuszáló több tucat alkotás vizuális alapfeltétele elsősorban képzőművészeti szemléletmódból származik, ami a megjelenítés teljes értékű és koherens lényegét vonatkozási körülményektől függetlenül éri el. Ebben a tekintetben a művész és designer egymásra ható szerves fejlődéstörténetének aktuális állapotába enged bepillantást a biennálé reprezentatív mintavétele, egyúttal a képzőművészet és iparművészet fogalmi meghatározásának interferenciáját is látványosan semlegesíti. Megítélésem szerint a nyelvi elkülönülés látszólag kibékíthetetlen dichotómiája addig marad érvényben, amíg a vizuális és tárgyi megnyilvánulások leírásának szemantikai kategóriáit anakronisztikus technológiai és mesterségesen fenntartott kulturális környezet jelölésére használjuk. A XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé elképesztő heterogenitása ráirányítja a figyelmet arra a progresszív törekvésre, hogy a hazai művészettörténet diakronikus fogalmkörei kortárs keretrendszerbe illeszkedjenek, és integráló alkotórészekként járuljanak hozzá a jelentésbővülésen áteső új kategóriákhoz. A tervezőgrafika a vizuális művészetek rendjében a kommunikációs design családjába tartozik. A grafikus design átfogó szakkifejezés a kommunikáció célkitűzéseinek érdekében a funkció és a forma különböző szándékaira irányuló specializált területek értelmét definiálja.

A XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé fókuszába került több mint félezer alkotásból válogatott kiállítás megbízható diagnózist ad a műfaj jelenlegi állapotáról. A közvetített tartalom és a megjelenítő médiumok sokszínűsége dacára érzékelhető egyfajta szervezőelv, amely a szuverén komponensek csoportos bemutatónak rendezett összképét áthatva karakterizálja a hazai alkalmazott grafika jellemző vonását az elmúlt két esztendőben. A képkalkoló alapszerkezetnek az egyedi algoritmusát és a kifejezőeszközök érzelmi telítettségét az individuális művészi tehetségbe vetett megingathatatlan személyes meggyőződés határozza meg. Az autonóm rajz identitásképző energiája tör felszínre egyaránt a digitális és a print alapú kompozíciók kreatív

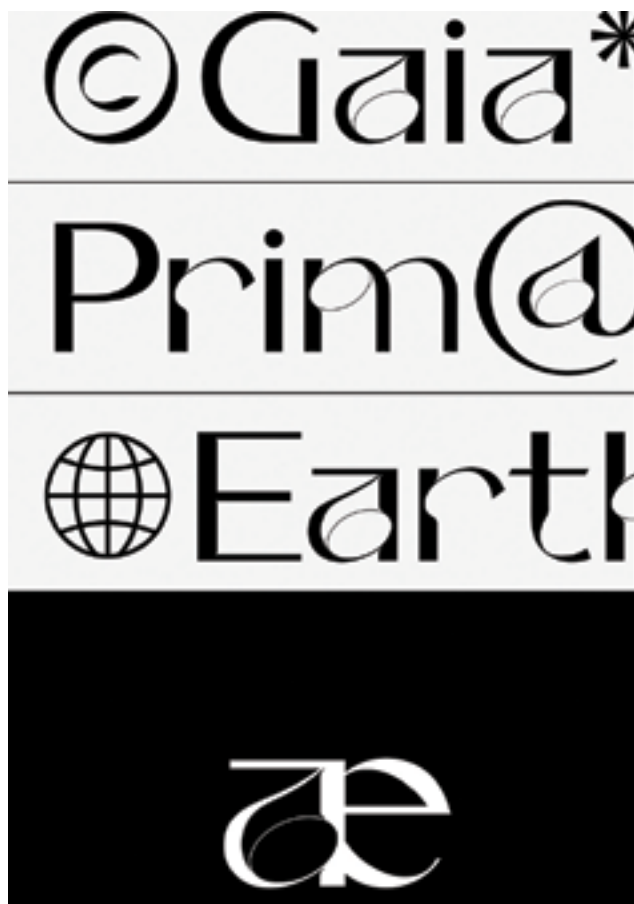
változatosságában, ami esetenként háttérbe is szorítja a potenciális marketingszempontok triviális, ugyanakkor rendeltetésszerű kritériumait. A szakmagyakorlás mesterségbeli tudásához és technológiai apparátusához nélkülözhetetlen globális trendek csábító praktikussága szemmel láthatóan éberségre inti a hazai grafikus designereket. A tervezőgrafikával összefüggésben álló nyomtatott és elektronikus szakirodalom nemzetközi irányvonalait felvonultató éves jelentések nem mutatnak szoros korrelációt a biennálé anyagával. A korlátozott számú grafikai tervezőszoftver és informatikai rendszer által garantált uniformizáló megoldások hanyagolása látványos módon előmozdítja az egyéni hangszínen megfogalmazódó gondolatok képvilágának kialakulását. A vizuális ingerek pszichológiai válaszreakcióink spontán eseménysorát tudatosan manipuláló alkotók az érzelmeket kiváltó megjelenítés és a közvetített üzenet összhangjának megvalósítását nem a számítógépes programok direkt megoldásainak korlátozott adaptálásával érik el, hanem a kísérletezés ingoványos talaján építkezve és a gazdasági környezet valós törvényeit kikerülve a fantázia és a kreativitás szubjektív szabályainak alkalmazásával valósítják meg.

BALLA Dóra: Ballatone | Dóra BALLA: Ballatone
2018, digitális nyomtat, megvalósult, 100x70 cm

FELSMANN Tamás: In memoriam Paul Klee No. 1 | Tamás FELSMANN: In memoriam Paul Klee No. 1 | 2019, digitális nyomtat, terv, 100x70 cm

KASZANYI Nóra: Gaia Display (részlet)
Nóra Kaszanyi: Gaia Display (detail)
2020, digitális nyomtat, megvalósult, 100x70 cm

TÁBORI-SIMON József: Heimann – csúcsborok | József TÁBORI-SIMON:
Heimann – peak wines | 2019–2020, digitális nyomtat, megvalósult,
100x70 cm

A korábbi évek hagyományait követve a XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé alkalmával is számos kiállító részesült díjazásban. A zsűri tagjai Sára Ernő, Felsmann Tamás, Kiss Zsombor Krisztián és Boskovitz Oszkár grafikusművészek voltak. A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének Konecsni György-életműdíját Bakos István, az Emberi Erőforrások Minisztériumának díját Kaszanyi Nóra és Kohut András, a Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának Szakmai Különdíját Tepes Ferenc és Tábori-Simon József grafikusművészek kapták. A biennálé bírálóbizottsága elismerő oklevélben részesítette Budai Lotte, Kozma Noémi, Nagy László grafikusművészeket és Nagy Orsolyát, a Magyar Képzőművészeti Egyetem, valamint Péter Sárát, a Pécsi Tudományegyetem hallgatóját.

A vizuális kommunikáció alkalmazott művészeti ágazatának közel háromszáz alkotását felvonultató csoportos kiállítása tömény dózisban gondoskodik a szakma jelenlétéről. A művészi igény kényszerítő hatása és a világjárvány korlátozó körülményei dacára életre hívott esemény annak indikátora, hogy a műfaj népszerűsége

töretlen Magyarországon. Ahogy nemzetközi szinten a grafikus design előrevetíti a következő években karakterizálódó vizuális kifejezési formák átalakulását, úgy hazai vonatkozásaiban is új kihívások előtt áll az évtized nyitányával a kapacitásában felduzzadó és számosságában elburjánzó tervezőgrafikai seregszemlék rendeltetése. Mindazonáltal a XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé szakmai színvonala zsinórmérték a hazai vizuális tervezőművészet orientálásában, amire a garanciát Szepes Hédi művészettörténész kurátori vezetése és Auth Attila grafikusművész szervezőmunkája jelenti.

KEPPEL Márton
művészettörténész

(XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé. Magyar Képzőművészeti Egyetem, Barcsay-terem, Aula, Budapest, 2020. október 22. – november 17. A pandémia miatt a tárlat november 11-től nem volt látogatható.)

A cikk képanyagát az alkotók bocsátották a szerző rendelkezésére.

Arany Rajzszőg

18. ALKALOMMAL DÍJAZTÁK A HAZAI TERVEZŐGRAFIKUSOK KIMAGASLÓ TELJESÍTMÉNYEIT

2020 októberében rendezték meg a tizenharmadik Graphifest kiállítást, a hazai tervezőgrafikus-szakma legjelentősebb, évente ismétlődő rendezvénysorozatát, mely a kezdetekhez képest mára már három szakmai eseményt foglal magába. A tárlat azon kevés kulturális események egyike volt a tavalyi évben, melyek megnyitójára személyes jelenléttel kerülhetett sor.

A fesztivál gerincét a sorrendben immár tizennyolcadik alkalommal megrendezett Arany Rajzszőg kiállítás és díjátadó adta. Ezt a seregszemlét eredetileg az akkor még Magyar Grafikai Stúdiók Egyesülete (MGSE) néven civil kezdeményezésben létrejött szakmai szervezet hozta létre azzal a céllal, hogy a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége által szervezett békéscsabai Országos Tervezőgrafikai Biennálé mellett egy friss szemléletű, rendszeres, a szakmát bemutató és népszerűsítő lehetőséget biztosítson Budapesten. Kezdetől fontos volt az a szándék, hogy megbízásra készült, megvalósult munkákat mutasson be, és ezek kiemelkedő teljesítményeit

díjazza. Az első Arany Rajzszőg kiállítás 2002-ben nyílt, ekkor adták át először a díjakat, melyek mára komoly szakmai elismeréssé váltak. Eredetileg négy kategória volt: életmű-, az utóbbi évek tervezőgrafikai teljesítménye, szuverén tervezőgrafikai és kulturális díj. Az időközben nevét Arany Rajzszőg Társaságra (ART) változtató szervezet az elmúlt évek alatt olyan alkotók munkáját ismerte el, mint például Árendás József, Balogh István, Darvas Árpád, Felvidéki András, Kemény György, Orosz István, Schmal Károly vagy Zsótér László.

A kiállításához 2007-ben csatlakozott az akkor alakult Magyar Tervezőgrafikusok és Tipográfusok Társasága (MATT) által meghirdetett tematikus tárlat. A Design Terminál kezdeményezésére ekkor jött létre a két szervezet közös rendezvényéből Graphifest néven a szakma azóta is legrangosabb, évente megrendezett eseménye. 2020-ban Moholy-Nagy László születésének 125. évfordulója alkalmából a MATT kiállításán a művész tevékenysége által inspirált plakátok szerepeltek.

A 18. Arany Rajzszőg tervezőgrafikai pályázat és kiállítás díjazottjai
Prize winners of the Golden Drawing Pin graphic design competition
and exhibition
MOME, Budapest, 2020

Látogatók a 13. Graphifest – 18. Arany Rajzszőg kiállításon
Visitors at the 13th Graphifest – 18th Golden Drawing Pin exhibition
MOME, Budapest, 2020

CSUTH Péter (Robinson Cursor): A Platanus sörösdoboz terve | Péter CSUTH (Robinson Cursor): Design of the Platanus beer can
Az utóbbi évek tervezőgrafikai teljesítményéért díj

Az utóbbi években került a Graphifest programjába a Vylyan Pincészet által évente meghirdetett borcím-

HORKAY István: Sacred Heart, plakát (részlet)
István HORKAY: Sacred Heart, poster (detail)
Életműdíj

ketervezési pályázat válogatott anyaga. Ezt a pályázatot a cég már tizenhatodik éve hirdeti meg művészeti képzésben részt vevő diákok, valamint harminc év alatti grafikus tervezők körében, a célja pedig, hogy a nyertes mű határozza meg a Bogyó névű őszi palackozású újbor vizuális megjelenését.

A 13. Graphifestet a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) alig több mint egy évvel ezelőtt átadott új campusának Ground csarnokában tárták a látogatók elé, melyet egyúttal éppen e rendezvény által most először láthattunk reprezentatív kiállítótéri funkciójában kiteljesedni. Erre utalt megnyitóbeszédében Vargha Balázs, a MOME Tervezőgrafika Tanszékének vezetője arról szólva, hogy az egyetem mellett, hogy a hazai design- és művészeti képzés egyik meghatározó központja, új campusa adta lehetőségeivel a szakma befogadó és közösségformáló színterévé válik egyre szélesebb körben. A megnyitó és a díjátadó ünnepség a pandémiás helyzet miatt ugyan létszámkorlátozással valósult meg, viszont nagy érdeklődés övezte. Személyesen előzetes regisztrációval lehetett a rendezvényen részt venni, a MOME Brand Iroda online stream formájában is közvetítette az eseményt azok számára, akik nem tudtak jelen lenni.

Graphasel Design Studio: A Puskás Aréna arculatának és információs rendszerének tervet | Graphasel Design Studio: Design of the visual identity and information system of Puskás Arena | Szuverén tervezőgrafikai díj

Graphasel Design Studio: A Puskás Aréna arculatának és információs rendszerének tervet | Graphasel Design Studio: Design of the visual identity and information system of Puskás Arena | Szuverén tervezőgrafikai díj

Az ART húsz tagból álló szakmai zsűrijének döntése alapján a 2020-as Arany Rajzszőg díjakat Lőrincz Attila, az ART képviselője és Vargha Balázs adták át a járványügyi óvintézkedések mellett is ünnepélyes keretek között.

Életműdíj

Sok évtizedes, magas minőségű művészi teljesítményéért és további grafikusgenerációk számára meghatározó szakmai pályafutásáért vehette át a kitüntetést Horkay István. A grafikusművész 1945-ben született. A budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnázium elvégzése után diplomát szerzett a Krakói Képzőművészeti Akadémián, majd a Magyar Képzőművészeti Főiskolán 1972-ben. Digitális kollázsai, filmjei és plakátjai megalkotása mellett oktat is. Önálló kiállításai voltak többek közt Brüsszelben, Moszkvában, Sanghajban és Los Angelesben. A MashRome olasz filmfesztiválon Gravity of Light című filmjével kategóriagyőztes lett. 2014-ben az Országos Tervezőgrafikai Biennálé nagydíját érdemelte ki, és Prima Primissima kitüntetésben részesült 2017-ben. Tagja a Magyar Filmakadémiának (MFA), a Magyar Plakát Társaságnak (MPT), valamint az Alliance Graphique Internationale (AGI) a tagjai közé választotta.

SZALMA Edit: Kígyóuborka, gyermekkönyv-illusztráció | Edit SZALMA: Snake Cucumber, children's book illustration | Kulturális díj

Classmate Studio: Illusztrációs készlet a Liget-projekt számára | Classmate Studio: Set of illustrations for the Liget Project | Az év grafikai stúdiója díj

Compact Studio: A Pannonhalmi Főapátság arculatterve | Compact Studio: Identity design for the Pannonhalma Archabbey
Az év pályakezdő grafikusa díj

Az utóbbi évek tervezőgrafikai teljesítményéért díj

Ezzel az elismeréssel olyan folyamatosan magas szintű teljesítményt nyújtó tervezőgrafikus művészt jutalmaznak, akit aktív szakmai jelenlét jellemez. A kitüntetést a Robinson Cursor néven is ismert Csuth Péter vehette át. 2015-ben diplomázott a Magyar Képzőművészeti Egyetemen. Leginkább márkaépítéssel, tipográfiai és portréillusztrációkkal foglalkozik. Tevékenységének fő célja olyan jól kidolgozott munkák létrehozása, melyekben ugyanúgy fellelhető a kísérletező, felfedezői szándék. Hatalmas hangsúlyt helyez az anyagszerűségekre, precízen alkalmaz különböző szemcsés, zajos textúrákat, hiszen úgy gondolja, ezek segítségével tudja igazán az organikus érzetet visszatükrözni.

Szuverén tervezőgrafikai díj

Ez a díj olyan projektet jutalmaz, melyben a tervező szerepe kiemelten meghatározó. Az elismerést a Graphasel Design Studio vehette át, név szerint Ördögh László, Drozsnik Dávid, Beke Mátyás, Szőke Péter, Dobos Csaba és Láng Kristóf. A Budapesti Fejlesztési Központ

felkérésére a lebontott Puskás Ferenc Stadion (korábban: Népstadion) helyén megépült Puskás Aréna arculatát és látogatóirányítási rendszerét tervezték meg, ez a munkájuk 2020-ban Red Dot díjban részesült kommunikációs design (Brand and Communication Design) kategóriában. Végeredményül egy könnyen értelmezhető, teljesen egységes rendszert alkottak meg.

Kulturális díj

Kifejezetten kulturális vonatkozású megbízásra készült alkotásokat jutalmaznak ebben a kategóriában. A kitüntetést a nemrégiben megjelent Hapci király, a Holle anyó és a Kígyóuborka című gyermekkönyvek illusztrálásáért vehette át Szalma Edit. 1991-ben végzett a Magyar Iparművészeti Főiskolán (ma: MOME), 1993-ig mesterképzésre járt, majd 2011-ben a Trapp című mesekönyv képi világának megalkotásáért az Év Illusztrátora címet kapta (Év Gyerekkönyve díj). Egy szerethető, bájos, színes festői világba repít el bennünket. Az olykor kerekded figurák dinamizmusát és cselekvéseit a körük kialakított környezet harmonikusan egészíti ki.

Az év grafikai stúdiója díj

Ezt az elismerő kitüntetést a Classmate Studio vehette át, melynek tagjai Ács Attila, Fölföldi Fruzsina, Kiss József Gergely, Köves Lili és Misztarka Eszter. Együtt végeztek a Képzőművészeti Egyetemen. Számukra a kreativitás és a képzelet kulcsfontosságú, hiszik, hogy a jövőnk és az emberek életének javításához mindez elengedhetetlen. Elsősorban arculat- és brandépítéssel, kampányok kidolgozásával és csomagolástervezéssel foglalkoznak, de otthonosan mozognak az animáció, a webdesign, valamint az illusztráció területén is. Munkáikat intenzív színhasználat, karakteres, erős tipográfia, illusztrációs és geometrikus elemek összessége alkotja.

Az év pályakezdő grafikusa díj

A zsűri a közelmúltban pályáját kezdő és néhány év alatt sikeres, magas minőségben teljesítő, fiatal tervező teljesítményét jutalmazta. Ezt a kitüntetést a Compact Studio érdemelte ki, melynek tagjai Borbély Áron és Faragó Gergő. 2018-ban mindketten a MOME tervezőgrafika szakján végeztek, és már egyetemi éveik alatt is volt

lehetőségük együtt dolgozni. A grafika területén belül több irányban is tevékenykednek, legyen az csomagolások megtervezése, márkaépítés vagy motion design tervezés. Munkásságuk esszenciáját a precíz, professzionális tervezés és az alternatív megoldások elegye alkotja. Nevükhöz fűződik a 2019-es Design Hét Budapest alatt zajló GerillAR művészeti projekt és kiállítás, melyet az augmented valóság (AR) tett igazán izgalmassá.

Látogatók a 13. Graphifest – 18. Arany Rajpszög kiállításon
Visitors at the 13th Graphifest – 18th Golden Drawing Pin exhibition
MOME, Budapest, 2020

Az év diplomamunkájáért díj

Az Arany Rajpszög történetében először adták át ezt az elismerést, ezért új kategóriának számít. A kitüntetést Kondor Zóra, a KREA Design Iskola hallgatója vehette át, aki a GODENY névre hallgató, 626 karakterből álló, félkövér és dőlt változattal rendelkező betűtípust alkotta meg. A képernyőre és nyomtatásra egyaránt optimalizált betűi hangsúlyos, groteszk karakterisztikájú tulajdonságokkal rendelkeznek. Fellelhető bennük a geometriai formavilág, aszimmetrikus elemekkel fűszerezve. A jó arányokkal rendelkező, karakteres betűcsalád tervezőjének konzulens tanára Szegi Amondó volt.

RIDEG Rebeka
tervezőgrafikus, a MOME hallgatója

KONDOR Zóra (KREA Design Iskola): A GODENY betűcsalád terve
Zóra KONDOR (KREA Design School): Design of the GODENY typeface
Az év diplomamunkájáért díj

(13. Graphifest – 18. Arany Rajpszög díj, tervezőgrafikai pályázat és kiállítás. MOME, Budapest, 2020. október 16–30. A megnyitó online elérhető a <https://www.facebook.com/momebudapest/videos/4783438345030183/> webcímen.)

Kézművesörökség, kortárs népművészet és identitás

NEMZETKÖZI KONFERENCIA
A BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZETÉBENT

A Bölcsészettudományi Kutatóközpont (BTK) Néprajztudományi Intézete 2020. október 15–16-án rendezte meg a *Creative Heritage in the Making – Contemporary Folk Design* című nemzetközi konferenciáját. Az eredetileg 2020 áprilisára tervezett esemény – a járványhelyzet miatt – ősszel részben online, részben személyes részvétellel valósult meg.

A néprajztudomány a megszületése óta a tárgyalgató folklór folyamatos újradefiniálására, értelmezésére törekszik, s számtalan hazai és külföldi publikációt ismerünk, melyek a népművészet és kézműipari örökség helyét vizsgálják a művészetek és egyéb tárgyalgató tevékenységek rendszerében. A *revival mozgalom* politikai, gazdasági és társadalmi körülményektől függően különbözőképpen bontakozott/bontakozik ki Európa egyes országaiban. A kelet- és közép-európai, valamint a nyugat-európai területek nemcsak a vizsgálandó kulturális folyamatokban, de a kutatás módszertanában, gyakran a megközelítési módokban is jelentősen eltérnek egymástól, hiszen Nyugat-Európában már a kézművészeti kutatás *revivaljéről* is beszélhetünk az úgynevezett *craft research* tekintetében. Míg ott a kutatók az egyik legfőbb feladatnak a technológiák és történetük feltárását, rögzítését tartják szem előtt, Magyarországon és közvetlen környezetében a néprajztudományban a népművészet fogalmi keretei nagymértékben befolyásolják a kutatási irányokat, s a kézművészet egyéb vonatkozásai jóval hangsúlyosabb diszciplináris tagoltságban töredeznék fel (lásd például restaurálás, archeometria, régészet stb.). Mindemellert mindkét irány egyre több figyelmet szentel a kézművészet társadalomtörténeti vonatkozásainak. Az

utóbbi évek modernizációs törekvései a tárgyalgatóban új nézőpontokat igényelnek a néprajztudományban, a néprajzi muzeológiában és a szellemi kulturális örökség

A Creative Heritage in the Making – Contemporary Folk Design konferencia programfüzetének borítója. Design: KASZTA Dénes
Cover of the programme booklet of the conference Creative Heritage in the Making – Contemporary Folk Design. Design: Dénes KASZTA

kutatásában egyaránt. Az eltérő nézőpontok egymáshoz való közelítése csak intenzív párbeszéddel, élénk tudományos vitával valósítható meg. Ezt a célt szem előtt tartva kétnapos, szűk körű konferenciát terveztünk, amely az előadásokon túl lehetőséget adott az intenzív eszmecsere és a hosszú távú együttműködés reményében a kapcsolatteremtésre.

Az előadóktól a kézművesörökség megváltozott fogalmi kereteinek, illetve az ezt befolyásoló társadalmi és gazdasági folyamatoknak az ismertetését kértük, lehetőség szerint minél több esettanulmányon keresztül. Hét magyar kutató (BTK Néprajztudományi Intézet, Hagyományok Háza, Budapest; Herman Ottó Múzeum, Miskolc; Pécsi

Tudományegyetem BTK Társadalmi Kapcsolatok Intézete Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék, Pécs) és további hét országból még tizenegy résztvevő osztotta meg egymással a tapasztalatait. Oroszországból, Ukrajnából, Bulgáriából, Lengyelországból és Szlovéniából egy-egy, Észtországból és Lettországból három-három előadó képviselte a muzeológiai, örökségvédelmi és akadémiai, illetve egyetemi berkekben zajló kutatások szakágait. A konferencia bevezető előadásában Fülemile Ágnes, a BTK Néprajztudományi Intézet tudományos főmunkatársa összefoglalta a magyarországi kézművesség és népi iparművészet hagyományos kereteinek megváltozását, a népi iparművészeti rendszer kialakulását és mindezek

FARKAS Gábor: Gömöri edény (felülnézet, részlet)
Gábor FARKAS: Vessel from Gömör (top view, detail)
Fotó: Kaszta Dénes

mai örökségét. Gazdag képanyaggal mutatta be saját megfigyeléseit: a lokális örökség alkalmazását, reprezentációs gyakorlatait és identitásformáló aspektusait Kalotaszegen. Az első panel keretében a különböző intézményi hátterekről kaptunk képet, így a Slovenski etnografski muzej (Szlovén Néprajzi Múzeum, Bojana Rogelj Škafar), a magyarországi Hagyományok Háza (Illés Vanda), az észti Viljandi Kultuuriakadeemia (Viljandi Kulturális Egyetem, Ave Matsin) és a rigai Latvijs Universitāte (Lett Tudományegyetem, Anete Karlsonē) működéséről, a kézművesörökség megőrzése érdekében végzett munkájáról. Bojana Rogelj Škafar felvetette a definiálás problémáját, azt, hogy milyen szerepe van egy múzeumnak abban, hogy miképpen határozza meg a népművészet fogalmát, és mit mutat be. Hogyan lehet napjainkban prezentálni a nemzeti identitást szimbolizáló tárgyakat? Ennek lehetőségeit egy mai kiállításon keresztül taglalta az előadó. A hagyományos tárgykészítés népszerűsítését az egyes országokban különböző intézmények végzik, ezek egyben az eltérő szemléletmódokra is rávilágítanak. A Hagyományok Háza Népi Iparművészeti Osztályának történetén és tevékenységén – főképp a további külföldi példák ismeretében – igen hangsúlyosan érződik a népi

iparművészet gyakorlatának és minősítőrendszerének szoros, több évtizedes kapcsolata a néprajztudománnyal. Folyamatos az egyensúlykeresés a kézművesek érdekeinek érvényesítése és a néprajztudomány szempontjából is hiteles hagyományörzés között. A Magyar Népi Iparművészeti Múzeum gyűjteményében felhalmozott gazdag tárgyanyag lehetővé teszi ennek kutatását. Az 1994-ben alapított, Észtországban egyedülálló intézet, a Tartui Egyetem filiáléjaként működő Viljandi Kultuuriakadeemia – Rahvusliku käsitöö osakond (Viljandi Kulturális Egyetem – Nemzeti Kézműves Tanszék) a hagyományos kézművestechnikák és -tudás oktatásával, valamint az egész országra kiterjedő tudományos kutatással aktívan részt vesz a helyi és nemzeti hagyományok és identitás felelevenítésében, megőrzésében. Az intézet igazgatója az oktatás szerkezetét részletesebben a textilprogramon keresztül mutatta be. A tanulók a nyersanyag-feldolgozástól kezdve – történeti kutatások segítségével – eljutnak öltözetek és egyéb textiltermékek teljes rekonstrukciójáig. Emellett magas minőségű, észti hagyományokon nyugvó designtermékeket készítenek, melyeket minden évben egy divatbemutató keretében tárnak a közönség elé. Anete Karlsonē beszámolójából kiderült, hogy a lett népművészet nagyrészt a női kézművesség különböző területeit jelenti. Amíg harminc évvel ezelőtt a hagyományos mesterségeket iparművészeti iskolákban oktatták, ma az informális oktatást (mester-tanítvány viszonyt) részesítik előnyben a tanulók, hiszen az előbbieket már sokkal inkább a designra helyezik a hangsúlyt. A hagyományos és modern oktatási formákat ötvözik azok a kézművescsoportok, amelyek

SZAKÁCS Márton: Tiszafüredi nyereg

Márton SZAKÁCS: Saddle from Tiszafüred

Fotó: Nagy Károly Zsolt

Piret ALBERT – Taive PEEDOSAAR (Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia): A Vähem on rohkem (A kevesebb több) kollekció egyik darabja

Piret ALBERT – Taive PEEDOSAAR (University of Tartu Viljandi Culture Academy): A piece from the Less is More collection

Tartu (Észtország), 2019, helyben tenyésztett birkák gyapja, bőre

Fotó: Kerttu Kruusla

Női kézművestermékek a Ziedi krāsā un kompozícijā greznos un smalkos izstrādājumos (Virágok a luxuscikkek színvilágában és kompozíciójában) című kiállításon | Handcrafted goods for women in the exhibition 'Flowers in color and composition in luxurious and delicate products'

Mēru muīža un Smiltēnes novada muzejs, Meri (Lettország), 2020

Fotó: Anete Karlsonē

rendszeresen mutatják be munkáikat helyi és országos kiállításokon. Lettorszában – szerencsés módon – a népviselet népszerűsége növekszik, köszönhetően többek között a 2018. évi, Lettország centenáriuma-hoz köthető országos eseménysorozatnak is. Egyre elterjedtebb az az attitűd, hogy az emberek nemcsak a népviselet hordásával, de annak elkészítésével is kifejezik nemzeti identitásukat. Keresettek tehát az ehhez kapcsolódó kézműveságakat oktató tanfolyamok és országos, valamint nemzetközi rendezvények.

A lokális közösségek viszonya a kézművesség hagyományaihoz nagymértékben függ a közösség jellegétől és céljaitól. A helyi gyakorlatokkal foglalkozó szekcióban kiderült, hogy milyen problémákkal és nehézségekkel néznek szembe az Észtországban újonnan vidékre költözők (Madis Rennu), valamint a magyarországi ökofalvak lakói (Farkas Judit). Az előbbieknél a poszt szocialista észt vidéki társadalom értékrendjéhez kell igazítaniuk saját jövőképeiket a várostól merőben eltérő feltételekhez igazodva. A többéves terepmunka során a kutatók azt vizsgálták, milyen lehetőségeket kínál a kézművesség az *öslakosok* és az újonnan

betelepülők számára. A magyarországi ökofalvak lakói új közösségek megteremtésére törekednek, egy határozott (bár falvanként némiképp eltérő) értékrend mentén, melynek legfőbb elemei a természetközeli életmód, a természeti erőforrások gazdaságos felhasználása, a visszafogott fogyasztás és az újrafelhasználás. Mindez együtt jár a hagyományos kézművestechnikák újrafelfedezésével, újratanulásával. A kulturális örökségvédelem kereteiben összekovácsolódott közösségekre egy bulgáriai (plovdivi), illetve három magyarországi példát ismerhettünk meg. Zlatina Bogdanova összefoglalta, hogy miként vált Plovdiv város Kapana nevű történelmi jelentőségű kerülete kulturális központtá a hagyományos és kortárs kézművesség és design népszerűsítésének köszönhetően. Két a kerületben dolgozó kézműves – egy bőrműves és egy bútorrestaurálással is foglalkozó asztalos – munkásságán keresztül tárta elénk a hagyományos kézművesség határokra is átnyúló hatását, szerepét a nemzeti identitás megőrzésében. Tóth Arnold, a Herman Ottó Múzeum munkatársa a matyó örökség, a borsodnádasi molnárkalács és a selmeci diákhagyományok esettanulmányaival mutatta be azt a

gyakorlati és identitásképző folyamatot, melynek során a közösségek megfogalmazzák saját örökségüket a UNESCO Szellemi Kulturális Örökség listájára való jelöléshez.

A konferencia második napja – Folk Art Paradoxes panelcímmel – a magyar népi iparművészet és kézművesség ellentmondásai történelmi és értelmezésbeli okainak – az alkotó egyéniség (Ament-Kovács Bence), valamint az eredetiség (Cseh Fruzsina) kérdéseinek – elemzésével kezdődött. Ament-Kovács Bence a népművész mint

alkotó egyéniség 20. századi interpretációira világított rá, elsősorban a tiszafüredi fazekasság és Kántor Sándor példáján keresztül. Jelen sorok szerzője az eredetiség definiálásának példáit és lehetőségeit taglalta a népi iparművészeti minősítőrendszerben, a lokális és nemzeti örökségvédelemben, a gazdasági területeken (lásd védjegyek), valamint a modern *ethno-design* kérdései kapcsán, s felvetette a jogi szabályozás kérdését.

A *Folk Fashion* szekció orosz, ukrán és magyar előadói a

Divattervezők és népi iparművészek különböző stílusú ruhái, a háttérben az inspirációt jelentő népviseletfotókkal. A Kéz | Mű | Remek – Népművészeti Nemzeti Szalon Öltözködés, stílus, identitás terme (részlet) | Dresses of various styles by fashion designers and folklore artists, with photos of folk costumes in the background used for inspiration. The room of Dress, Style and Identity at the Hand | Craft | Art – Folk Art – National Salon (detail) Múcsarnok, Budapest, 2018

Fotó: Szabó András

népviselő által ihletett öltözeteket, a különböző korszakok eltérő stílusait és azok mentalitásbeli hátterét taglalták. Marina Oliynyk (magyaros átírással: Marina Olejnyik – a *Hímzés a prominens ukrán személyek ruháin* című projekt tudományos tanácsadója) összegezte annak történetét, hogy 1861 és 2019 között hogyan vált az ukrán népviselet nemzeti márkává, milyen periódusokra tagolható ez a majd' 170 év, és milyen divatjelenségekre érdemes figyelni napjainkban. Hangsúlyozta, hogy intenzív párbeszéd kezdődött a néprajztudomány és a viselet-, illetve ruhakészítők között annak érdekében, hogy kialakítsanak egy kortárs városi nemzeti öltözködési kultúrát. Hasonló történeti ívben vázolta fel Juhász Katalin a magyar *etnodivat* 20–21. századi irányzatait, ám a mögöttük húzódó társadalmi jelenségek és mentalitások feltárásával tipizálta is azokat. Segítségével a kortárs *etno* irányzatok is átláthatóbbá és értelmezhetőbbé válnak. Kevésbé az etnodivat irányzatairól, sokkal inkább egy adott példán (egy varrónőnek az 1970-es évek végétől az 1990-es évekig tartó munkásságán) keresztül a nők öltözködéshez, ruhakészítéshez és ruhakészíttetéshez való viszonyának változásáról érkezett Liudmila Aliabieva (Ljudmila Aljabjeva). A bemutatott életút, valamint a visszaemlékezések bőséges szakirodalommal alátámasztva nyújtottak egy szeletet az öltözködés mentalitástörténetéből.

A konferencia zárópanelje a *Folk Art and Design* címet viselte. Figyelemre méltó tapasztalatot osztott meg a közönséggel Ewa Klekot. Lengyelországban a *nép, népi* kifejezéseknek megfelelő lengyel lud, ludowy szavak helyett sokkal kedveltebb az angolból átvett etnodizajn kifejezés a népművészeti ihletettséggű kortárs tárgyakra.

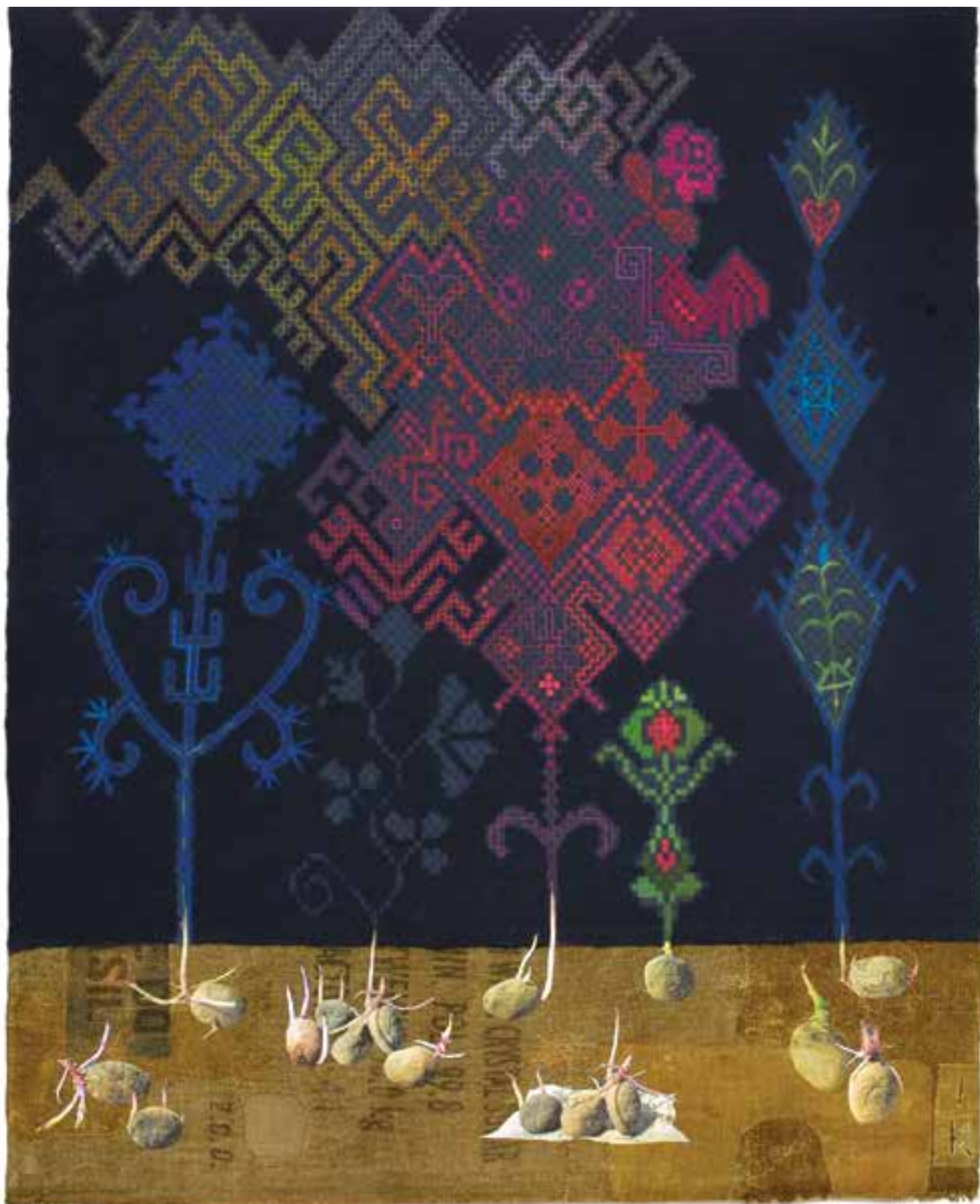
Leszja Ukrajinka, az ukrán irodalmat modernizáló költőnő rekonstruált blúza. A *Hímzés a prominens ukrán személyek ruháin* című projekt egyik darabja (projektmenedzser: Tetyana Zez, modell: Leszja Voronyuk, a World Vyshyvanka Day ötletgazdája) | Reconstructed blouse of Lesya Ukrainka, the poet who modernized Ukrainian literature. A piece from the project entitled *Embroidery on garments of prominent Ukrainians* (project manager: Tatiana Zez, model: Lesya Voronyuk, the mastermind of the World Vyshyvanka Day) | 2020

Fotó: Liliana Zez

Joanna RUSIN: Pasanka, szőnyeg (részlet) | Joanna RUSIN: Pasanka, carpet (detail)
2005/2009, prototípus: 2005, nemez (Muzeum Narodowe w Warszawie, Varsó)

Fotó: Joanna Rusin

Ileva KRŪMIŅA: A pince, falvédő (részlet) | Ileva KRŪMIŅA: The cellar, wall hanging (detail) | 2011, 162x133 cm

Fotó: Ojārs Griķis

Egge EDUSSAAR-HARAK: Vanemuine kése (részlet) | Egge EDUSSAAR-HARAK: Vanemuine's knife (detail) | 2020
Fotó: Egge Edussaar-Harak

Az angol kifejezés egzotizálja ezeket a tárgyakat, egyben függetleníti is őket bármilyen politikai vagy ideológiai meggyőződéstől, ezáltal teremtve nagyobb közönséget. Ennek értelmezési kereteit, valamint designerek és hagyományos népművészek együttműködésének több példáját ismertette az előadó. Inese Sirica a lettországi Dekoratívás mákslas un dizaina muzejs (Iparművészeti és Design Múzeum) gyűjteményi koncepciójának felvázolásával hívta fel a figyelmet a népművészet értelmezésének egy újabb lehetséges módjára. A 2005-ben nyitott intézmény olyan kortárs tervezők munkáit mutatja be, akik sikeresen alkalmazták a helyi népművészeti örökséget, s értelmezték újra bútorokon, enteriőrökön, ékszereken és ruhákon. Végül két gyakorlati szakember mutatkozott be.

Eva Liepiņa történész, a Iepazīsti Latvijas Etnogrāfisko brīvdabas muzeju (Lett Szabadtéri Néprajzi Múzeum) kurátora és keramikus. Képzettsége a kerámia sokoldalú megközelítését teszi lehetővé a kísérleti régészet, a néprajztudomány és a kerámiaművészet felől. Előadásában a kerámiaipar történeti örökségét vetette össze a kortárs kerámiaművészettel: az utóbbi hogyan alkalmazza a hagyományos technikákat, formákat és motívumokat, ennek nyomán milyen új irányzatok születnek. Hogyan őrizheti meg a kerámiaművészet az egyediségét és adott esetben a népi kézművességből merített jellegzetességeit az új technikák, mint a 3D nyomtatás megjelenésével?

Egge Edussaar-Harak – fém- és bőrműves, illetve egyetemi tanár az észtországi Viljandi Kulturális

Egyetemen – előadásában a tárgykészítő dilemmáit fejtegette: hol húzódik a határ a kézzel készített és a sorozatgyártott termék között? Milyen a vásárló és tárgykészítő viszonya, mik a megrendelők igényei? Adott földrajzi területen milyen nyersanyagok érhetők el, és mindez hogyan befolyásolja a tárgyalakotást? Mik a piaci lehetőségek? Mi a szerepe az alkotó világszemléletének és tapasztalatainak? Szemléletes példaként bemutatta a viking korabeli tárgyakra vonatkozó kutatásait. Eredményeit felhasználja a tárgykészítésben, ahol nemcsak a hagyományos formákat, technikákat és motívumokat értelmezi újra, hanem munkáját ötvözi egy természetközeli szemléletmóddal, értelmezve saját helyét az adott közösségben.

A gazdag konferenciaprogram számos hazai és külföldi érdeklődőt vonzott az online részvételi lehetőségnek is köszönhetően. Az esemény a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával valósulhatott meg. Az eredmények publikálását a szervezők 2021-re, az *Acta Ethnographica Hungarica* folyóiratban tervezik angol nyelven.

CSEH Fruzsina
tudományos munkatárs, BTK Néprajztudományi Intézet

.....
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Sed ut perspiciatis unde omnis iste natus error sit voluptatem accusantium doloremque laudantium, totam rem aperiam, eaque ipsa quae ab illo inventore veritatis et quasi architecto beatae vitae dicta sunt, explicabo.

Gondolatok a magyar designról és lehetőségeiről I.

HIBRIDEK VILÁGA?

Milyen kihívásokkal kell szembenéznie a magyar designnak egy olyan világban, amelyben a digitális high technológia életünk minden szegletére, a nyilvános és privát szférára egyaránt kiterjedő hatással van? Mihez és hogyan kell viszonyulnia a formatervezésnek, hogy a gyökeresen megváltozott kontextusban is érdemi válaszokat, innovatív problémamegoldásokat tudjon adni?

A „smartosodás” tárgyi és környezeti világunk egyik legfigyelemreméltóbb komplex jelensége, amelyben minden mindennel összekapcsolhatóvá, távvezérelhetővé, személyre szabhatóvá válik az elképesztő ütemben fejlődő információs technológiának és a mesterséges intelligencia hatékony közreműködésének köszönhetően. Kommunikációs és szórakoztató elektronikai eszközeink szinte mind ilyenek, szaporán halad ebbe az irányba a közlekedés, a programozható kávéfőző vagy zuhany egyaránt nem jelent újdonságot, a legkülönbébb tudományos területek mindennapi rutinja ebben a megokosodott színtérben zajlik, újabban pedig azt vehetjük észre, hogy olyan kulturális területek, mint a színház, képzőművészet, zene is működhet ilyen „térben”. Az oktatásnak pedig az egyik napról a másikra kellett újragondolnia eszköztárát és módszertanát a digitalizáció jegyében. Szűkebb és tágabb környezetünkről szerzett

ismereteink is egyre inkább egy ilyen világ termékei, személyes kapcsolataink pedig ma már nem működnének az intelligens technológiákat alkalmazó szerkentyűk és rendszereik alkalmazása nélkül.

Ezek kitalálásában, megteremtésében és professzionális működtetésében a designnak kitüntetett szerepe volt, s ez a jelentősége nemhogy csökkent volna az utóbbi egy-két évtizedben, hanem éppen ellenkezőleg: a „design thinking”, a designgondolkodás általános vállalkozási és marketingmódszertani ideává lényegülése révén még fontosabbá vált. Nemzetközi szinten a design nagy nyertese a jelenleg is intenzíven zajló smartosodási folyamatoknak. Redesign révén az elsők között azok a produktumok kaptak „intelligens” minőséget, amelyek eleve fejlett technológiát testesítettek meg. Vagy maguk is gépek voltak (mint például az autó, porszívó, hűtő), vagy az új technológiák elemi szerepet játszottak létrejöttükben-működésükben, mint például a kommunikációs vagy szórakoztató elektronikai eszközök esetében. Ma ott tartunk, hogy bármelyik hétköznapi eszköz, tárgy, szolgáltatás okossá tehető, a hibridizációnak és a design működésének elemi interdiszciplináris jellegéből adódóan a tervező fantasztikus új területeken (pl. biotech, robotika stb.) mutathatja meg teremtmény- és átalakítóképességét. Ezzel párhuzamosan a felelőssége is egyre nagyobb abban, hogy milyen lesz a következő évtizedek környezeti világa – különös tekintettel a fenntarthatóságra és az ökológiára –, hogyan fogjuk érezni magunkat, s hogyan alakulnak emberi kapcsolataink, viszonyaink benne. Az utóbbi évek egyik legfontosabb trendje, hogy a korábbiaknál is hangsúlyosabban jelenik meg a design ökoszociális

A Construma 2012 – 31. Nemzetközi építőipari szakkiállítás
Magyar Design standja (részlet) | The Hungarian Design stand at
Construma 2012, the 31st International Building Trade Exhibition (detail)

A Construma 2018 – 37. Nemzetközi építőipari szakkiállítás Magyar Design standja (részlet)
The Hungarian Design stand at Construma 2018, the 37th International Building Trade Exhibition (detail)

jellege a legegyszerűbb (legegyszerűbb) produktumokban és a sokszorososan összetett szuperrendszerekben egyaránt. Napjainkra egy magára csak kicsit is adó cég termékfejlesztési kulcsszava a fogyasztói élmény (UX – user experience), amelynek kielégítésében a designer tevékenységének prominens helye van. A mesterséges intelligencia (MI vagy AI – az angol artificial intelligence rövidítése) egyre intenzívebb megjelenése mindennapjainkban pedig még fókuszáltabban mutat rá a tervezés humán-társadalmi aspektusainak fontosságára, amelyek (érzelmek, szenzibilitás, spiritualitás, etika, közösségi tudat, kulturális beágyazottság stb.) még értékesebbé teszik a tervező alkotói munkáját.

Ezek jelentik a fejlett fogyasztói-ipari (információs-szolgáltatói) társadalmak néhány designjellemzőjét; a kérdéses problémakör az, hogy ezek jelen vannak-e és hogyan működnek a magyar designszcénában. Napjainkban a magyar design helyzete meglehetősen multivalens képet mutat. Egyrészt a magyar társadalomban, gazdaságban, hétköznapi tárgyi és környezeti világban működnek a nagy designtrendnek, aktív részesei vagyunk a globális termelői és fogyasztói láncoknak, természetesen néhány sajátos vonás kíséretében. Multinacionális cégek tömege van jelen a legkülönbözőbb gyártói, fogyasztási területeken, legyen az a termékek világa vagy a pénzügyi-kommunikációs

szolgáltatási rendszerek dimenziója. A magyar vásárlónak igen kiterjedt, élő, nagy fesztávú, szövevényes kapcsolati hálója van a nagyvállalatok produktumuniverzumával és az általuk képviselt formatrendekkel. Mindennap használja, megéli azokat, valamilyen szinten képben van – területtől, életkortól függően differenciáltan – az aktuális designtörténetekkel. Mindezek fényében nem meglepő, hogy az Apple *iPhone* telefonja Magyarországon is több százezer, a legkülönbözőbb fogyasztói és társadalmi csoporthoz tartozó felhasználó számára jelenti ma a korszerű high-tech terméket és minőségi formát, nem érdemtelenül.

Ez a sokoldalú, szövevényes és ellentmondásos tömegesség (s annak fokozatai: óriási, nagy, közepes vagy kicsi szériák, sorozatok) a termékvilág szinte valamennyi szegmensét valamilyen módon érinti – nyilvánvalóan szerves összefüggésben a designnal –, s ez alól a magyarországi tárgykultúra sem kivétel. Vizsgálatakor elemi kérdések fogalmazhatók meg. Milyen kiterjedtségű és mennyire intenzív a magyar fogyasztó – ebben az összefüggésben egy köztéri pad használója is fogyasztóként értendő – kapcsolata a magyar designnal? Vannak-e *iPhone* típusú relációk a gyártó-design-fogyasztó struktúrában, olyan produktumok a termékdesign különféle területeiről, amelyeknek mind a tervezője, mind az előállítója magyar, és sok százezer ember kerül velük napi kapcsolatba?

360 Design Budapest kiállítás (részlet) | 360 Design Budapest (exhibition photo) | 2020

360 Design Budapest kiállítás (részlet) | 360 Design Budapest (exhibition photo) | 2020

A tömegesség egyes fokozataiban miként van jelen a magyar design? A kérdések megválaszolása azért is nagyon fontos, mert a miértekre és a hogyanokra adható válaszok, vizsgálati eredmények rámutathatnak a design tényleges hazai kiterjedtségére, ismertségére, szerepére, valós és potenciális lehetőségeire.

A kortárs magyar design a minőségi, nagy sorozatban előállított high-tech termékek dimenziójában a 21. század első évtizedében gyakorlatilag alig mérhető; kapcsolata az emberekkel, mint használókkal, alig kimutatható módon van jelen. Ezzel együtt és mindezek ellenére ennek a típusú designnak számos jellegzetessége, problémája mégis releváns (csak másképp) – a magyar helyzet kitermelte sajátosságaival együtt. Így például a több ezer darabban, hazai piacra itthon, csúcstechnika alkalmazásával gyártott, magyar alkotó által színvonalasan megtervezett szériaszék környezetvédelmi aspektusa vagy helye a nagy designtrendekben ma nem igazán aktuális kérdés. Az alapp probléma ettől még valós és eleven a magyar társadalom számára, mert hihetetlen mennyiségű, külföldi designer tervezte, magyar vagy külföldi cég által, országhatáron innen vagy túl előállított terméket

fogyaszt – használ nap mint nap –, amelyek súlyosan terheltek környezetvédelmi problémákkal, kihívásokkal és következményekkel. Ez nem jelenti azt, hogy a közép- és kis szériában vagy egy-két darabban előállított bútoroknál az ökológiai-fenntarthatósági szempontok ne lennének fontosak, de a mennyiségi léptékből adódó prioritások és konzekvenciák teljesen más struktúrákat eredményeznek, s ennek figyelembevételével célszerű a problémákat megfogalmazni, a feladatokat-célokat meghatározni. Többek között például az oktatás területén, ahol nem mindegy, hogy milyen felkészültségű, milyen elméleti-gyakorlati ismeretekkel rendelkező designereket képezzenek ki, hogyan és mire. A jelenlegi viszonyok között a magyar formatervezők számára a legfejlettebb technológiák, anyagok a megrendelők-gyártók igen szerény száma miatt és a kutató-fejlesztő központok hiányában szinte elérhetetlenek. Az aktuálisan itthon jelen lévő szuper high-tech cégek legtöbbje idetelepült európai, ázsiai vagy amerikai gyártó- vagy összeszerelő üzem, amelyek már a megtervezett, kifejlesztett prototípusaikat állítják elő bel- és külföldi eladásra, felhasználásra. Országon belül markáns kutatás-fejlesztés nem zajlik, különösen

360 Design Budapest kiállítás (részlet) | 360 Design Budapest (exhibition photo) | 2020

HORVÁTH Zsuzsanna: Illan lámpa. Gyártó: Luceplan
Zsuzsanna HORVÁTH: Illan lamp. Manufacturer: Luceplan
Forrás: https://www.archiproducts.com/en/products/luceplan/led-multi-layer-wood-pendant-lamp-illan_387976

nem a design vonatkozásában. A képet kedvezően árnyalja, hogy ezen a területen az utóbbi években több pozitív kezdeményezés is elindult, ezek közül a legnagyobb szabású a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem kreatívipari központ irányba történő kiterjesztése. Nem lebecsülendő, sok esetben egyetlen járható útként a szuperfejlett öko-high-tech világba való bebocsáttatáshoz, a magyar designer nemzetközi kreatívversenyeken tervötletek formájában, ugyan többnyire virtuálisan, „eljátszhat” ezekkel a lehetőségekkel – az utóbbi években itt is komoly eredményeket felmutatva (Szabó Levente, Püspöki Apor, Alberto Vasquez és mások) –, de kivitelezve, sorozatban legyártva az üzletekben már nem, vagy csak elvétve találkozhatunk ilyen jellegű munkáival (*Teqball* sporteszköz).

A magyar formatervezésnek a feltételek és a lehetőségek hiányában a minőségi, tömegesen gyártott high-tech termékvilágtól eltérő úton, de azzal egy időben, s arra is nyitottan kell haladnia, amennyiben élet- és fejlődőképes akar maradni. Megengedőbb, rugalmasabb technológia-anyag-design struktúrákban, a helyi kulturális értékek és fogyasztói igények iránt érzékeny kis és közepes darabszámú, valamint az egyedi termékek piacán kell a magyar designereknek innovatív, minőségben legalább egyenértékű produktumokat tervezniük, összevetve a high-tech, szériában előállított hasonló funkciójú darabokkal. (Ezen a terepen a hazai pálya előnyeit is remekül érvényesíthetik.) Technológia és anyag vonatkozásában a low (alacsony) és a mid (közepes) szerveződés nem a legújabb, legfejlettebb anyagokat, eljárásokat, legfrissebb tudományos kutatási eredményeket használják fel koherens, vegytiszta módon a formatervezésben. Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy ne lehetne ezekben a struktúrákban a hozzáadott szellemi érték, a kreatív-innovatív tudás értékes és

kifinomult. A designnak vannak olyan területei, ahol a tradicionálisnak tekinthető, bizonyítottan jó minőségű, napjainkban szükségszerű elvárásként környezetbarát anyagokkal és megbízható, mesteri szintre emelt technológiákkal operáló formatervezés, különösen high-tech komponenseket is alkalmazva, innovatív hibrideket alkotva jelentős piaci, helyi kulturális igényeket képes kielégíteni. A hibridizáció okai nagyon összetettek: egyre erőteljesebb igény az egység iránt, fenntarthatósági és ökoszociális szempontok, rugalmasan adaptálható fejlett technológiák, kulturális értékmegőrzés, gazdaságpolitikai megfontolások stb. Pár évtizeddel ezelőtt az uralkodó, hagyományos konstrukciók befogadták a legújabb anyag-technológiai innovációkat – mint például az 1950-es években a televíziót a szekrény. Ma már ott tartunk, hogy a technológia olyan fejlett és rugalmas, hogy szinte bármilyen low vagy mid komponensekből álló eszközbe, bútorba telepíthető képernyő a kapcsolódó MI-szolgáltatásokkal, ezáltal „okossá” tehető. Az utóbbi években ezekre a vegyes, a low-mid-high ötvözetekre egyre nagyobb igény mutatkozik a fogyasztók részéről globális és helyi szinten egyaránt, aminek eredményeként sokkal színesebbé s differenciáltabbá vált a termékvilág, teljesen feloldva a nagy narratívák, mint a modern funkcionalista és a posztmodern design közötti határvonalakat. Ezt a designattitűdöt plasztikusan jeleníti meg Horváth Zsuzsanna *Illan* függőlámpája: kreativitás + csúcstechnológia (lézervágás, LED-világítás) + tradicionális anyag (rétegelt lemez) + színvonalas kivitelezés; ezek összességében innovatív, nemzetközi szintén is sikeres szintézist eredményeztek. A magyar fogyasztói igényekre épülő s azokat innovatív módon kielégítő szintézisteremtés – amely high elemeket is adaptáló, alapvetően low és mid fejlettségű anyagokat, technológiákat képviselő, de korrekt minőséget teljesítő, optimális esetben nemzetközi szintén is működő hibrid produktumokban nyilvánul meg – jelentheti a magyar design egyik középtávú stratégiáját.

De mik kellene ahhoz, hogy ez jól is működjön?

A Construma 2018 – 37. Nemzetközi építőipari szakkiallítás Magyar Design standja (részlet) | The Hungarian Design stand at Construma 2018, the 37th International Building Trade Exhibition (detail)

SLÉZIA József

művészettörténész, designszakíró

Források
Magyar Formatervezési Díj katalógusai. Magyar Formatervezési Tanács, Budapest, 2005–2020.
Slézia József: *Kortárs magyar formatervezés 2000–2013*. Designtrend Kiadó, Budapest, 2014.
Slézia József: *Kortárs magyar kerámia, üveg, textil design 2000–2019*. Magyar Design Kulturális Alapítvány, Budapest, 2019.

A cikk képanyagát a szerző bocsátotta rendelkezésünkre. A szöveg második, befejező része egy későbbi lapszámunkban jelenik meg.

Szelíd robbanás

REFLEXIÓK AZ NKS JELENÉRŐL KONTOR ENIKŐ LEGÚJABB KIÁLLÍTÁSÁNAK OKÁN

Világjárvány ide vagy oda, Kecskeméten a Nemzetközi Kerámia Stúdió (NKS) falain belül 2020-ban is figyelemre méltó dolgok történtek; nemzetközi szimpóziumokat és mesterkurzusokat rendeztek, emellett pedig kiváló kiállítások nyíltak.

A Probstner János etnográfus és keramikusművész által 1973-ban – mélyen a vasfüggöny mögött – alapított és rövid idő alatt világhírűvé vált intézmény bár sok vihart megélt, máig töretlenül működik. A többek által „Probstner Stúdió”-ként is aposztrofált alkotóműhely mára az egyetlen honi helyszín, ahová a világ minden sarkából érkeznek keramikus- és szobrászművészek a rendszeresen meghirdetett, izgalmas programokra. Az alapító igazgató nyugdíjba vonulásával, továbbá azzal, hogy megszűnt Bács-Kiskun megye fenntartói szerepe, a szakma azt hitte, itt a vég. Mégis született megoldás a több művészeti műhely összevonásával létrehozott Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek nevű szerveződésben, melynek igazgatójául Füzi László író-tanár neveztek ki. Számos érv fogalmazódott meg ekörül, és az érvelések cseppet sem mellőzték az indulatokat pro és kontra – ahogyan azóta sem. Mindenesetre tény, hogy született egy olyan társulás, amely biztosíthatta a stúdió további működtetését. A városnak persze voltak elvárásai, melyek

közt az egyik legfontosabb, hogy a Kerényi-architektúra nyolcvanas éveiben tervezett, a stúdiót magas kőfalak közé záró kapui időnként nyílnak meg az érdeklődő közönség előtt.¹ Már Probstner idejében történtek erre kezdeményezések, hiszen az évente egyszer megrendezett *Nyílt napok* alkalmával a nem szakmai körökből érkezők is részt vehettek vetített képes prezentációkon és élő demonstrációkon. Ezen közművelődési alkalmak körét később Szegedi Zsolt művészeti vezető tovább gazdagította új bemutatókkal és versenyekkel, exkluzív kis vásárokkal. Probstner folyamatosan kísérletezett a stúdió bővítésével a kiállítótér tekintetében is. Jóllehet a világon sok szempontból egyedülálló, több mint 3500 opust számláló gyűjtemény – megfelelő és legalább szeleteiben – állandó bemutatóhelyét még nem sikerült méltó módon kialakítani, viszont létrejöhetett két fontos, új kiállítótér. Az intézmény egyre növekvő épületkomplexumának telkén a Kápolna Galéria megépítése, később a fővárosban, a Museion No. 1 Galéria megnyitása nagymértékben segítette a kortárs magyar kerámiaművészet és az NKS kommunikációját. A budapesti kiállítóhely nem szorítkozott a kerámia-művészeti rendezvényekre, képzőművészeti jellegű, illetve tűzzománcsal és üvegművészettel, továbbá irodalommal foglalkozó eseményeknek is helyet adott. A Szegedi Zsolt által – régi művészeti szakközépiskolai tanítványaként, majd tehetséges művészként – a tevékenységbe vont Strohner Márton vezetésével a kétszintes galéria rendben, odafigyeléssel működött. Ekkor érkezett ide a nemrégiben diplomázott Kontor Enikő keramikusművész, aki asszisztensként dolgozott Strohner mellett egészen a hely 2020-as bezárásáig.² 2016-ban mutatkozott be itt egy olyan kiállítással, melynek már a címe is felkeltette a figyelmet: *Esetleg rét*. A bemutatott munkák egy új sorozat darabjai voltak, melyek mély tartalmuk mellett, egyedi és professzionális alakításukkal, továbbá meglepő anyagtársításokkal nyugtázták le a szemlélőt. A feketére rakuzott szobrok mohával, faággal, zuzmóval és más növényi részecskékkal együtt jelentek meg. Az akkor

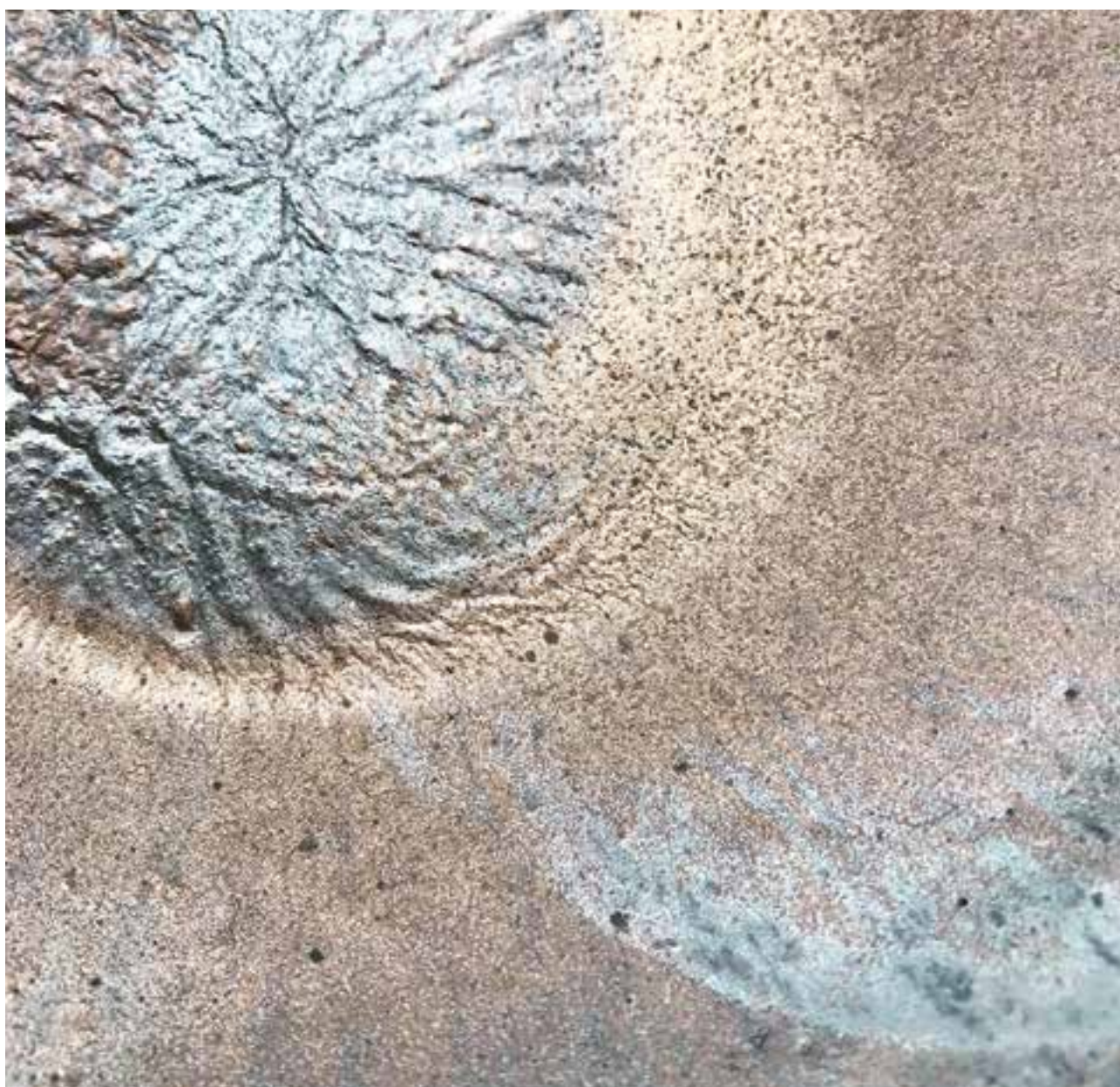
KONTOR Enikő: Szakrális edény I. (oldalnézet) | Enikő KONTOR: Sacral vessel I (side view) | 2020, samott, faredukció, 18 x Ø 45 cm
Fotó: Kontor Enikő

alig harmincéves művész érett tárgyai maradandó benyomást tettek rám, ugyanis mind tartalmukban, mind technikailag olyan tehetséget és kreativitást sejtettek, mellyel ebben az életkorban meglehetősen ritkán találkozni.

Korunkra nemzetközi összehasonlításban is jellemző, hogy olyan klasszikus iparművészeti szakágakban, mint a textil-, az üveg- vagy az itt tárgyalt kerámiaművészet, döntően *képzőművészeti jellegű* produkciók születnek. Nyomon követhető ez a világ bármely részén meghirdetett szakmai versenyek zsűrijeinek preferenciájában, illetve abban, hogy milyen jellegű művekről olvashatunk elemzést a nyomokban fellelhető írásokban, a csupán néhány érdeklődő és hozzáértő művészettörténész vagy esztéta tollából.

Jóllehet a szobrászi szemlélet Kontor Enikő művészetét is meghatározza, ő mégis szívesen tér ki időről időre a kerámia egyik legősibb megnyilvánulási formájához, az edényhez.

2020-ban, a pandémia kényszerítő körülményeinek hatására, novemberre Magyarországon is hetente változtak az egészségügyi előírások, melyek keretében például a kulturális, művészeti és művelődési intézmények működése is jelentősen korlátozottá vált. Ez az oka annak, hogy a művész új kiállítását a kecskeméti Kápolna Galériában már nyilvános megnyitó nélkül voltak kénytelenek bemutatni – online formában és csupán néhány napon át. Kivételes szerencsémnek tartom, hogy a történelmi alkotótelepen való ott-tartózkodásom miatt személyesen nézhettem végig a műveket.

KONTOR Enikő: Szakrális edény I. (részlet) | Enikő KONTOR: Sacral vessel I (detail)

Fotó: Kontor Enikő

KONTOR Enikő: Szakrális edény II. (felülnézet) | Enikő KONTOR: Sacral vessel II (top view) | 2020, samott, faredukció, 30 x Ø 29,5 cm
Fotó: Kontor Enikő

A 9D (Kilencedik dimenzió) címmel megvalósult tárgyegyüttes Strohnér Márton szigorú, de következetes rendezésében volt látható. Strohnér módszere, hogy a *white cube* térben minél kevesebb műtárgy jelenjen meg, logikus tartalmi és esztétikai szempontok alapján.³ (Még a koncepció alapvető megtartása mellett is jó lett volna néhány további opust bemutatni.) A kilencedik dimenzió a művész interpretációjában a mennyországot jelenti. Az istenhívő alkotó különleges megközelítésekben tárja elének a művészetet évek tízezrei óta foglalkoztató, örök téma sajátos értelmezéseit. Hegel a *Rendszertöredék* című tanulmányában foglalkozik a „romantikus művészeti forma” meghatározásával, s Annemarie Gethmann-Siefert szerint explicit módon állítja fel azon művészetek listáját, „amelyek a vallás kontextusában képesek arra, hogy a *végtelen élet* [kiemelés – F. Orosz Sára] többé vagy kevésbé adekvát illusztrációját adják”. Hegel „[a] templom és az istenszobor példáján megmutatja, hogy a vallásos

megformálás céljává tett objektiváció jelentése nem örök, hanem csakis a maga korára lehet érvényes. Ha egyszer a fejlődés elérte a »szép vallás« végpontját, akkor ezzel adott a szerkezeti támpont ahhoz, hogy a művészet elszakadjon a hagyományos tartalomtól, az istenitől, és átlépjen a »humanus«-hoz, az új szenthez, vagyis az új történelmi tartalomhoz.”⁴

A tárgyak, melyek mindebben a médiumot jelentik, faredukcióban égett, egyedi edények és képek. Kontor Enikő több vonatkozásban is kísérletező alkat. Alapanyagait saját maga keveri, vagy vegyíti meglévő, általa már ismert anyagokból. Hosszú idő után sem elégszik meg egyetlen szép eredménnyel, melyet, mondjuk, a fatüzes kemence oly esetleges ígéretei mellett – vagy ellenére – sikerül elérnie, hanem továbbviszi azt. Új elképzelés, új recept, új keverés, új tesztek, felületi érzékenyítés és más praktikák kerülnek elő a szabadkézi tárgyalakításban és redukciós égetésekben meglehetősen jártas művész fejéből.

KONTOR Enikő: Üres ikon I–II. I Enikő KONTOR: Empty icon I–II I 2020, samott, faredukció, egyenként: 50x50x5 cm

Fotó: Kontor Enikő

KONTOR Enikő: Fogatkozás I. (felülnézet)

Enikő KONTOR: Eclipse I (top view)

2020, samott, faredukció, 15 x Ø 50 cm

Fotó: Kontor Enikő

KONTOR Enikő: Fogatkozás II. (felülnézet)

Enikő KONTOR: Eclipse II (top view)

2020, samott, faredukció, 15 x Ø 50 cm

Fotó: Kontor Enikő

KONTOR Enikő: Nimbusz. Triptichon | Enikő KONTOR: Nimbus. Triptych | 2020, samott, faredukció, egyenként: 50x25x5 cm, 50x50x5 cm, 50x25x5 cm
 Fotó: Kontor Enikő

KONTOR Enikő: Nimbusz. Triptichon (részlet) | Enikő KONTOR: Nimbus. Triptych (detail)
 Fotó: Kontor Enikő

Emellett professzionálisan mintáz, nagy biztonsággal épít lapokból, a korongozási technikájáról nem is beszélve. Ez utóbbi kiváltképp azért érdekes, mert légies, törekeny nő létére nagy méretű tömbökkel dolgozik, ráadásul nagy szemcsézettségű samottos masszakkal, ami azt jelenti, hogy az agyagban nem ritkák az akár 0,3–0,5 centiméteres, kemény, kőszerű morzsák. Dupla falú, feszes formájú edényei technikailag is bravúrosak. Nem kevésbé a hatalmas méretű, síklapokból készített képei. Aki valaha is foglalkozott kerámiaművésséggel, tudja, hogy a síkokból való építkezés az egyik legbonyolultabb folyamat, különösen nagy méret esetén. Amennyiben az egymáshoz illesztett, szikkasztott lapok konzisztenciája nem megfelelő, a mű már a száradáskor eltorzul vagy megreped. Ezek azonban, meglepően nagy, 50 centiméteres oldalhosszúságuk mellett is tökéletesen zárt formában őrzik a művész elképzelését. Elképzelését a *képről*, ami ismét filozofikus megközelítést rejt, hiszen e művek összefoglaló címe: *Üres ikonok*. A cím elgondolkodtató, lévén, hogy az ikon Bizánc óta a szentet ábrázoló *képet* jelenti.⁵ Kép nélküli kép volna? Legfeljebb *képmás* nélküli kép, ugyanis a művekhez közel lépve, hallatlanul gazdag, egyszerre festői és szobrászi felületalakítást látunk. Különleges faktúrát, amin hosszan elidőzve, szinte meditatív állapotba kerül a néző. A faredukciós égetés semmivel nem helyettesíthető, sajátos effektusai olyan gazdagságban jelennek meg, hogy mindennemű narratíva nélkül is asszociációk sorát indítják el bennünk.

„Kifordítom, befordítom” – válaszolta a művész, amikor arról kérdeztem, hogy miért van bizonyos „képeknek” jól tagolt keretük, míg mások – például a triptichon darabjai – passepartout nélkül feszülnek a térbe. A forgatást úgy sikerült kivitelezni, hogy nem érzékelhető a keret nélküli

felület kiképzésének jellege; tömör, kőszerű, súlyos lapnak tűnik, holott könnyed, vékony lapokból épített, üreges forma. Ugyanez jellemzi az ősi korok szakrális edényeit idéző, dupla falú tárgyakat, melyek bársonyos, simított és borzolt, fekete felületükkel és finom arányú fenékszögükkel hangsúlyos plasztikai jelenségekként emelkednek elének. Felülnézetből azonban ott a meglepetés, a belső öbölben ragyogó, szintén elgondolkodásra serkentő, gazdag, kör alakú mázfolt. A kör, ami az univerzumot képezi le, illetve ebben az esetben éppen a mennyország konnotációja lehet. E bravúros korongos eljárással készített tárgyakban, két vékony falvastagságú, párhuzamos tartóelemen nyugszik az edényt lezáró, horizontálisan ráépített, szintén korongolt lap. Jóllehet a kiállításon ezeket a kívánt magasságnál kissé mélyebben elhelyezve mutatták be, mégis, a különleges arányaik és feszített sziluettjük révén oly légiesek, hogy szinte elemelkedtek a posztamenstől. Ebben is megnyilvánul a kultúrtörténeti kontinuitás, a keresztény szakrális terekben oly lényeges, vertikális komponálási mód.

„A középkori templomépítészetben – jellemzően a gótikában – jelenik meg először a külső és belső tér szerkezetében egyaránt a függőleges irányú vonalvezetés, ahol a magasba törő oszlopok, ívek és egyéb formai megoldások mind arra készítetik az embert, hogy a tekintetét a magasba emelje, így segítve a kapcsolatot és az elmélyülést Isten és ember között.”⁶

Kontor Enikő ösztönösen érez rá a tárgyak filozófiájára, elmélyült alkotásaiban sajátos formában tár elének régóta ismert, örök értékeket. Szelíden, szinte észrevétlenül, de berobbant a kortárs magyar kerámiaművészet élvonalába.

F. OROSZ Sára

keramikumművész, művészetelméleti kutató

KONTOR Enikő 9D című online kiállítása (részlet). Az előtérben a művész Szakrális edény III., a háttérben az Üres ikon III. című alkotása

Enikő KONTOR's online show titled 9D (detail).

In the foreground her Sacral Vessel III, in the background her Empty Icon III Kápolna Galéria, Kecskemét, 2020

Fotó: Kontor Enikő

(Kontor Enikő 9D című kiállítása. Kápolna Galéria, Kecskemét, 2020. október 30. – november 12. A tárlatot online formában lehetett megtekinteni.)

1. Kerényi József Péter (1939–2016) a Bács-Kiskun Megyei Tervező Vállalat (BÁCSSTERV) főépítésze volt 1964 és 1984 között. Ő tervezte a stúdió híres ikerépületeit, melyek az intézmény város felőli főnézetét jelentik.

2. Az Üllői úton lévő Museion No. 1 Galéria mára bezárt. A bérleti szerződés lejártával a kerületi önkormányzat új pályázatot írt ki, amelyet ezúttal egy mobiltelefon-üzlet nyert.

3. A white cube esztétikai alapfogalom; neutrális kiállítótér, rendszerint fehér, de legalábbis egyszínű falakkal és padozattal; célja, hogy a mű megteremthesse a saját terét. (A Kápolna Galériában mindezek, továbbá az installáció is finom szürke színt kapott.)

4. G. W. F. Hegel: Rendszertörődék, 1800. In: *Ifjúkori írások*. Vál. Márkus György. Ford. Révai Gábor. Gondolat Kiadó, Budapest, 1982, 137–145; Annemarie Gethmann-Siefert: „Esztétika avagy a művészet filozófiája”. Hegel 1823-as berlini előadásai Hotho-féle lejegyzésének kiadásához. In: *Előadások a művészet filozófiájáról*. Ford. Zoltai Dénes. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 2004, 20.

5. Ikon (görögül: *eikon*): kép, hasonmás; *eidosz*: alak, látvány; *eido*: lát.

6. F. Orosz Sára: A szakrális művészetéről – Filozófia és gyakorlat, különös tekintettel a kortárs jelenségekre. In: Farkas Attila – F. Orosz Sára – Futó Tamás: *Kelet és nyugat között félúton – 3X3 művészetelméleti tanulmány*. Altamira Művészeti Egyesület, Budapest, 2020, 154–155.

A különféle médiumokban eltérő adatok olvashatók az NKS alapítását illetően. A Magyar Iparművészet 2013/4. számában Művészet az agyag kolostorából – Kiállítás a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből az Iparművészeti Múzeumban címmel jelentettük meg Probstner János cikkét, melyben maga a stúdióvezető tisztázza az alapítás évét. (A szerk.)

Mezei Gábor köszöntése

„BÚTORT TERVEZNI, MINTHA FESTENÉK...”

Mezei Gábor 85 éves.

Hihetetlen, de igaz. Bár időnként kételkednem kell benne, mert lelkialkata, személyisége egy fiatal emberé. Fiatal maradt groteszk buk fenceket vető humora, derűs öniróniája, az újra, szokatlanra nyitott kíváncsisága. Amikor évekkel ezelőtt a számítógépre való átszokás gyötrelmes korszakát éltük, úgy éreztük, megismétlődik Aladdin és a dzsinn története: süvítve kiszabadult valami ismeretlen a palackból, nő, növekedik, eleinte engedelmesen szolgálni látszik, majd főként nő, már beteríti az eget és a földet, hatalmas lesz, egyeduralkodó. Csodálkoztam, hogy Mezei Gábor, a szépségesen faragott, emberlelkű bútorok tervezője, különös lények táncában gyönyörködő festő, örömmel használja ezt a prózai, mechanikus eszközt. Mire ő sommásan megfogalmazta a véleményét: „Mert praktikumban verhetetlen.” Természetesen igaza volt. Az is igaz, hogy aki gyermekkorában családi műgyűjteményként az akkor még csak igen szűk körben elfogadott Európai Iskola festőinek képeit látta maga körül a falakon, Anna Margit szomorú bábuit, Korniss Dezső táncoló folt-figuráit, vagy

éppen Vajda Lajos szentendrei *Feszületét*, annak könnyebb lehet az új dolgok befogadása.

Amitől viszont el lehet hinni ezt a 85 évet, az az életmű gazdagsága, mennyisége, minősége. Mezei Gábor 1965-ben, fiatal belsőépítészként éli át tervezői pályájának gyökeres fordulatát, Makovecz Imrével, a magyar organikus építészet apostolával való első közös munkája során. Makovecz Imrének a sárospataki volt trinitárius kolostorból kialakítandó Borostyán Szálló éttermébe tervezett Mezei-székekkel kapcsolatos véleménye új sínre állított mindent. *Emberlelkű bútorok* című portréfilmjében (MTV, 2006, rend. B. Farkas Tamás) Mezei Gábor így emlékezik Makovecz sorsfordító szavaira: „Azt mondta, ugyanazzal a habitussal tervezzél, mintha festenél vagy rajzolnál. Nem arról van szó, hogy van képzőművészet és van bútortervezés. Ez nem két dolog, hanem ugyanannak a dolognak két oldala. Ettől kezdve jött meg a bátorságom, hogy ezt sokkal szabadabban lehet kezelni, hogy nem a Bauhauson alapuló szabványokkal kell tervezni, hanem úgy, mintha festenék.”

MEZEI Gábor: A győri Széchenyi Múzeumpatika belső berendezése
Gábor MEZEI: Interior of the Széchenyi Museum Pharmacy, Győr
1970, vörösfenyő
Fotó: Zsitva Tibor

MEZEI Gábor: Feketelábú szekrény | Gábor MEZEI: Black-leg cabinet
1974, fenyő
Fotó: Mezei Gábor magánygyűjteménye

MEZEI Gábor: Tükörszemes szekrény | Gábor MEZEI: Mirror cabinet | 1974, fenyő
Fotó: Mezei Gábor magángyűjteménye

Mezei Gábor bútortervezőként a szellemi szabadságnak azon a fokán dolgozik, amelyre a mesterségbeli tudás, a feladat iránti alázat, a hagyományok tisztelete és a 20. századi avantgárd törekvések ismerete emeli. A kor magyar bútortervezésében egy új, váratlan minőséget hoz létre. Székei – bár általában több készül belőlük – az egyedi, megismételhetetlen műtárgy benyomását keltik. Szürreális bútor-lényeivel nem csupán berendezi, de benépesíti, dramatizálja a belső tereket. Ezek akkor sem üresek, ha nincs bennük ember, antropomorf, emberlelkű bútorai azt sugallják: a már ott lévő „többiek” közé ülünk.

Legjobban tisztelt anyagából, nemes fából készülnek bútorai, legtöbbször vörösfenyőből. Mindegyik bútor szinte óda a fához. Felületük sohasem festett, mindig pácolt, hogy semmi se takarja el a fa természetes erezetét, hogy a mű minél jobban utaljon a fa élő voltára. Így ír: „Abból, hogy a parkban a fák nem köszönnek nekünk a mi nyelvünkön, még nem következik, hogy nem beszélnek. A platán tehát hallgat? És honnan tudjuk, hogy nem gondolkozik? Nincs emlékezete? Természetesnek tartom, hogy minden élőlénynek van lelke. [...] Mindezek után nem meglepő, ha azt mondom, a tárgynak is van lelke.” (Mezei Gábor: Milyen a jó szék? 1986. *Országépítő*, 1993/4, 21.)

Intellektuális bútorszobrai a bútorművesség történelmi hagyományaiban gyökereznek, megérintve a szecessziót, a szürrealizmust, az abszurdot is. Mindig van bennük egy ironikus, avantgárd gesztus: bútor-protestek a sivárság, fantáziátlanság, álmodernség ellen. Ezt mondja: „A tárgy mindenkor legyen kultikus, emelkedett.” (Mezei Gábor: Milyen a jó szék? 1986)

MEZEI Gábor: Előadói szék a kecskeméti Kodály Intézet számára
Gábor MEZEI: Speaker's chair for the Kodály Institute in Kecskemét
1974, bükkfa

Fotó: Benedek Zsolt / MMA Kiadó

Bútorai egy kihalófélben lévő fogalom, a művesség emlékművei is. „Nem látom értelmét, hogy olyan tárgyakat tervezzek, amelyeket nem vennék meg egy műkereskedésben.” (Mezei Gábor: Válasz Reima Pietilä kérdéseire, 1981. *Országépítő*, 1993/4, 17.)

Első nagy tervezői lélegzetvétele a győri patikamúzeum, a Széchenyi patika berendezése (1970). A legnehezebb építész-belsőépítész feladatok egyike a múltba beilleszteni a mát úgy, hogy a kettő érintkezése ne csikorogjon, ne legyen karambol. Mezei Gábor mer mélykék, textilhatású, bársonyos műbőr bevonatot ívesen ráborítani a falakra, mint óriás szárnyat, abba úgy süllyeszteni a fölfelé kisebbedő fióksorokat, hogy arról eszünkbe juthat régi patikák fióksokasága éppúgy, mint Salvador Dalí sokfiókos, abszurd, kékruhás óriásnöje *Az égő zsiráf* című képről. Megjelenik itt az ősi körforma, a mindenség jelképe többretegű kapuív-szárnyak között a gyógyszerkiadó pult fölött. Fölrepülnek most először teljes szépségükben a Mezei-féle bútor-angyalszárnyak, ez lehet tisztelgés az 1860-tól működött Angyal patika előtt, de lehet egy Mezei-alapmotívum örömteli megtalálása is.

Az 1970-es években születnek Mezei különös, szürreális bútor-lényei. *A Feketelábú szekrény* (1974) két ajtóval, négy fiókkal, lángokként lobogó, sokágú, piros fejrésszel, és a lidérc-arcú, vérpiros, rétegelt *Tükörszemes szekrény* (1974), úgy áll, mint állhatott hosszú ornátusában egy

MEZEI Gábor: Makovecz széke a baki Faluházban
Gábor MEZEI: Makovecz's chair in the Village House of Bak
1985, bükkfa

Fotó: Csák Miklós

MEZEI Gábor: Gyertyás karosszék | Gábor MEZEI: Candle armchair | 1988, vörösfenyő
Fotó: Benedek Zsolt / MMA Kiadó

MEZEI Gábor: Széksor a budapesti Farkasréti temető Makovecz-ravatalozójában

Gábor MEZEI: Row of chairs in the Makovecz Mortuary of Farkasrét Cemetery, Budapest | 1976, tölgyfa

Fotó: Benedek Zsolt / MMA Kiadó

valaha volt, vagy sosem volt kultusz papja, kultikus tánc maszkos résztvevője.

A kecskeméti Kodály Intézet, a Kerényi József által újrateremtett egykori ferences kolostor (a létező szocializmus idején a Borforgalmi Vállalat irodáiként használt-rongált épülete) számára tervezett karosszék (1974) – hallgatók széke – háttámlája szép íveléssel nő ki az ülőkéből, fejrésze a csírázó növény hajtásaiként hajlik-bomlik-ágazik. A magas hátú, méltóságos „trónszék”-forma – tanárok, előadók széke – ötágú fejről akár a pentatóniára is asszociálhatunk, a magyar népdal alapvető, ötfokú hangsorára, és érezhetjük, ez a tisztelhető tekintély helye.

Mezeit így is lehetne aposztrofálni: a szék költője. Fő művei közé tartoznak a Farkasréti temető Makovecz-ravatalozójának ülőbútorai (1976). Az emberi test bordáira utaló hatalmas fa boltívekhez, Makovecz Imre rendhagyó, nagyszabású építészeti gondolatához különös harmóniában simulnak kétoldalt a magas hátú széksorok. Mintha az élő gyászolók mögött örködnének azok árnyékai is, akik nincsenek már és mégis vannak. Férfisornak és női sornak is érezhetjük ezeket a fejes-vállas lélek-bútorokat, zártabb és nyitottabb fejformákat, szétnyíló és összeboruló testformákat.

A baki Faluház számára készült Mezei-szék mágikus sámán-bútor (1985). Felmagasodik az áttört háttámla, szeme, arca van, két különös, szárnyyszerű füllel, megint csak sok minden eszünkbe juthat róla, sámánok szarvas fejdíszei, Michelangelo Mózesének rejtélyes szarvacskái. Rojtos köpenyszárnyakként indáznak lefelé kétoldalt a karfák, díszes, méltóságteljes, titokzatos és egyszerű mégis,

MEZEI Gábor: Hívek székei a paksi római katolikus templomban
Gábor MEZEI: Congregation chairs in the Roman Catholic church of Paks
1989, bükkfa

Fotó: Benedek Zsolt / MMA Kiadó

az egymásból következő vonalak úgy támasztják egymást, úgy futnak egymásba, néha meglepő módon, mint egy Bartók-zene hullámai. Akár az *Este a székeléknél*, Bartók előadásában.

A *Gyertyás karosszék* (1988) sötétre pácolt, fejes-vállas háttámláján a fej fölött gótikus ív, két oldalán gyertyamotívummal, a támlából ferdeszögben indulnak lefelé az egyenes karfák. Az egyszerű, tiszta ívek, támasztó egyenesek szép egyensúlya a szék, aki beleül – mint alkotója a Múcsarnok lépcsőin –, annak feje köré glóriát ír a háttámla körmotívuma. Szellemes, határozottan avantgárd darab (melyik nem az?), és az sem véletlen, hogy éppen ebben ülve festi le Mezei Gábort Fehér László remek, karakteres, fekete-fehér, hatalmas olajképén (1998).

A paksi római katolikus templom Makovecz Imre egyik szíven ütő főműve. Nehéz lehetett egy ilyen félelmetes erejű építészeti látomásba bútort tervezni. Mezei a szakmai alázatával, érzékenységgel meg tudta csinálni. Hibátlan stílusérzékeléssel nem másolja az építészeti motívumokat, hanem harmonizál azokkal (1989). A kisebbik paksi széktípuson mintha halványan megcsendülne a harangtorony felső kis ablakíve, a magas hátún pedig a kapuív eleganciája. A kis széktípus háttámlája talán tulipánmotívum, talán zárt rügyforma. Ahogy sorakoznak a templomhajóban, mintha tulipánmezők bimbósort látnánk. A pompás magas hátú szék ívesen áttört bimbós fejével az időben messze visszanyúló asszociációkat ébreszthet: megidézhetheti tarsolylemezek palmettás díszait. A háttámlát hibátlan ívekben hajló, szecessziós ízü lábak emelik. Sok minden juthat eszünkbe róla, de persze minden hasonlat sántít. Mezei székei sohasem.

MEZEI Gábor: Étterembelső a sevillai expó magyar pavilonjában
Gábor MEZEI: Restaurant interior in the Hungarian pavilion of the Sevilla Expo
1991, fenyő

Fotó: Geleta László

MEZEI Gábor: Szürrealista karosszék | Gábor MEZEI: Surrealist armchair | 1991, fenyő

Fotó: Geleta László

Egyetlen hatalmas szívdobbanás volt a sevillai expo magyar pavilonja (1992), Makovecz Imre szó szerint világraszóló műve. A belső térben egyszerre éreztük a természet mélységét és magasságát, üvegpadlóján – szédülve néztük – egy hatalmas tölgyfa fehérre festett teljes gyökérkoronája fölött jártunk, a törzs és a csupasz ágkorona a fejünk fölé emelkedett, a mennyezet felé, amelyre sötét palapikkelyes őszállat-tető borult, magyar falusi templomtornyok fehér crescendóival. A kupolás étteremrészben álltak Mezei meleg vörösbarna bútorai. A gyertyás karosszék fejmotívuma sorolt a térválasztó paravánokon, a magas hátú karosszékek háttámlája csúcsívbe foglalt életfa volt fent szétnyíló szárnyakkal, gazdag tulipánpártát hordtak a tálalószekrények; egyenként

műtárgy mindegyik. Hol lehetnek most? A magyar pavilon a hírek szerint még áll, bútorairól nincs hír.

Makovecz Imre prófétai erejű, 1993-as mondata Mezeiről: „Viseli a konzekvenciáit annak, hogy a legmagasabb minőségre esküdött föl...” az ezredfordulóra jóslatból valósággá válik. A még megszülető, utolsó Makovecz-épületekben a megrendelők már nem tartanak igényt – nem engedhetik meg maguknak? – Mezei Gábor bútoraira.

A *Szürrealista karosszék* (2001) is egyfajta búcsúvétel: búcsú a valahova készült bútoroktól, a konkrét épületbe, konkrét céllal tervezett székek hosszú sorától. Ez már Mezei-motívumok különös gyűjteménye, abszurd mintakendő: gyertyamotívum, hajló növényi inda, élő fára utaló ágas fatörzsforma és középén, lássunk csudát:

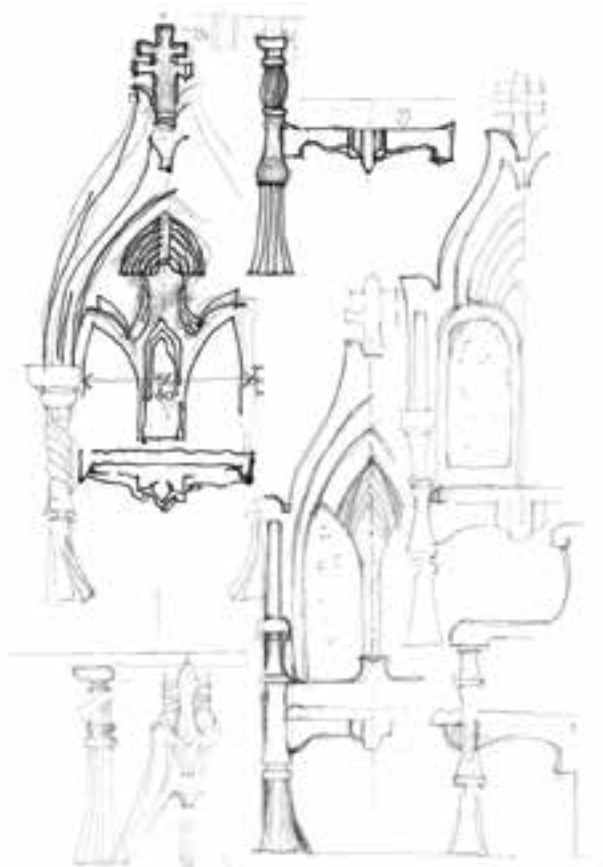
három üvegablak-négyszög sorol fölfele – célzás a legtöbb Mezei-bútort befogadó templombelsőkre? Vagy ironikus szellemi bukfenec? A három üvegnégyszet piros-fehé-zöld, idézőjelbe tett szemérmes vallomás? Mintha lezárna valamit és elkezdődne benne valami, a bútortervezés vége, a festés kezdete? Mert az életmű újjászületése megtörténik: a bútor-lényekből kiszabadulnak a lények, önálló életre ébrednek, képekre költöznek.

Mezei Gábor festeni kezd. Ismerünk tőle bútorterveknek álcázott, különös lidérceket a korábbi évekből, ott lobognak, nyugtalankodnak a háttérben, sokáig csak papíron, színes és nem színes rajzokként. A kitörés nagyjából a 2000-es évek elejére tehető, ettől kezdve már nincs mellébeszélés, fedőnév, nem bútortervek születnek, hanem önálló olajképek.

Sok közöttük a bútor-lidérc, táncolnak szárnyas karosszék-lények, néznek ránk oroszlánarcú, néha asszonytestű alakok, az oroszlánmaszk vagy szomorú-okos oroszlánarc többször visszatér a képeken (önarckép volna?). Szarvcsőrű madarak játszanak ördögszarvú álarcokkal kísérteties sakkjátszmákat dőlő asztalokon. Gyertyák égnek és lobog a nap és a hold furcsa biliárdjátszmák fölött – a játszma is visszatérő motívum, ki nyer vajon?

MEZEI Gábor: Gondolatok | Gábor MEZEI: Thoughts
2011, vegyes technika, 29,7x21 cm
Fotó: Benedek Zsolt / MMA Kiadó

MEZEI Gábor: Püspöki szék (terv)
Gábor MEZEI: Bishop's chair (design) | 2014
Fotó: Benedek Zsolt / MMA Kiadó

Mezei Gábor ma sem pihen. Fest, s bútortervezői munkásságára készül egy méltó zárókövet feltenni. Együtt gondolkodik azokkal az építészekkel, akik Makovecz Imre rajzban, tervben maradt szellemi végrendeletének, a Szent Mihály-templomnak a kiviteli terveit készítik azért, hogy ha megtörténik a csoda és felépülhet a templom, az engedély őket munkára készen találja. Mezei Gábor a Szent Mihály-templomba méltóságos püspöki széket tervezett, ívbe hajló, bimbós csúcsán apostoli kettős kereszt, vagy inkább a magyar címer kettős keresztje? Talán egyszer, mindnyájunk örömére, nemes fából megszületik, Mezei Gábor legújabb műveként. Úgy legyen! Isten éltesse a Mestert!

KERNÁCS Gabriella
művészettörténész

A cikk képanyagát az MMA Kiadó Nonprofit Kft. bocsátotta rendelkezésünkre.

Ikonmécses és áhítat

MEGJEGYZÉSEK KÉT OROSZ, EZÜST IKONMÉCSSESTARTÓHOZ

Az ikonmécses rendszerint láncon az ikon elé függesztik a tisztelet jeléül, és azért, hogy lángja az Isteni Fényességet jelezze, továbbá az Isten iránti forró szeretet lángolását is jelentse.

Funkciója kissé hasonló a gyertyához. Ismeretes, hogy a keresztény liturgiában igen elterjedt a gyertyahasználat is. Ez a mécsessel együtt még a keresztényüldözések korára vezethető vissza, amikor is a keresztények katakombákban rejtőztek, és itt mécsesekkel vagy gyertyákkal világítottak. A gyertya utal még a Szentháromságra is a láng, a kanóc és a viasz hármassága és egysége alapján. Krisztusnak is szimbóluma abban a vonatkozásban, hogy a gyertya megsemmisül, hogy fényt adjon. Krisztus is vállalta a halált, hogy az emberiséget megváltsa. Úgy tartják, hogy ha az ikon előtt égetik a gyertyákat vagy a mécseseket, akkor az ima hamarabb eljut az ikonon ábrázolt szenthez. Gyakran imádkoznak ilyenkor valamelyik elhunyt vagy élő hozzátartozóért.¹

Vaszilij Jegorovics RUKAVISNYIKOV: Ikonmécsesstartó
 Vasily Yegorovich RUKAVISHNIKOV: Icon candle holder
 Moszkva, 1891, ezüst, 11x7,6 cm (magángyűjtemény, Budapest, ltsz.: 2105)
 Fotó: Spitzer Fruzsina

Mielőtt rátérnék a bemutatásra választott két ikonmécsesstartóra, egy a fentieket látványosan megerősítő, megkapó történetet ismertetek egy út menti ikonmécsesről. Oroszországban az utak mellett, útkereszteződéseknél oszlopokra kiotban (üveges ikonartó szekrénykében) ikonokat helyeztek el, hogy imára, elmélkedésre és jámbor cselekedetekre buzdítsanak. Ezeket az ikonokat a sztálinizmus korában mind elpusztították. Feljegyeztek egy régi történetet, mely szerint egy egyszerű, részeges parasztember igen ittasan indult haza a városból. Útközben kötekedett útítársaival, ahogy ő mondta: a fejében az „ördög buzgólkodott”. A muzsik az elbeszélését azzal fejezte be, hogy „amikor az ember meglátja az út szélén az ikont, és még kis mécses is van előtte, az kijózanít. Útitársadnak jó egészséget kívánsz, s nézd csak, még káromkodni is elfelejtesz”.²

Esztétikai vonatkozásban is elgondolkodhatunk a mécseslágról. A templomban, gyakran félhomályban az ikon előtti mécses kissé megvilágítja az ikont. Lángja vibrál, mozog, az ikonnak hol egyik, hol pedig másik felülete lesz világosabb. Ha még sárgaréz vagy ezüstoklád (borító) is van az ikonon, a fémek részek különlegesen verik vissza a fényt. Így – az eredeti funkció alapján – valóságos mozgó, élő művészetről van szó, egészen más a hatás, mint a múzeumokban az erősen és egyenletesen megvilágított műtárgyaknál. A gyertya és a mécses tehát esztétikai szempontból is kulcsfontosságú.

Az elemzésre kiválasztott két, magyarországi gyűjteményben őrzött ikonmécsesstartó mindegyike eltér az út menti ikonok előtti ikonmécsesstartóktól. Ugyanis nem sárgarézből, hanem mindkettő ezüsből készült, és a legkiválóbb orosz ötvösök munkája.

Az első ikonmécsesstartó mesterét, készítésének helyét és idejét az ötvösjegyek alapján egyértelműen meghatározhatjuk. A fent látható két cirill betű, В Р (vagyis latin betűvel V R) Василий Егорович Рукавишников, azaz Vaszilij Jegorovics Rukavisnyikov mesterre utal. Róla tudjuk, hogy moszkvai ezüstműves és niellokészítő mester volt, művei az 1890-es évekből, továbbá az 1908 utáni évekből ismertek. Alkotásait rendszerint S. M. Belenykij híres boltja értékesítette. Cigaretatárcáit és egy nielloval díszített serlegét a moszkvai Állami Történeti Múzeum őrzi.³

Ebben a Vörös téren álló világhírű múzeumban található egyébként Oroszország legnagyobb, orosz ötvösművészeti gyűjteménye. A bemutatott ikonmécsesstartó finoman öntött részeivel és különös, gazdag vésett díszeivel ragadja meg tekintetünket.

Alekszandr Alekszejevics MUHIN – Alekszandr Szergejev JEGOROV – Andrej Andrejev ALEKSZANDROV: Ikonmécsesstartó | Alexandr Alexeevich MUHIN – Alexandr Sergeev JEGOROV – Adreev ALEXANDROV: Icon candle holder | Moszkva, 19. sz. vége, ezüst, magasság: 10,2 cm, függesztővel: 43 cm, Ø 6,8 cm (Pálos Sziklatemplom, Budapest, ltsz.: PY 1677)
Fotó: Spitzer Fruzsina

A többi ötvösjeget is segít a műtárgy pontos muzeológiai meghatározásában. Az ellenőrző mester, érdekes régi kifejezéssel látómester, jele is jól kiolvasható. A cirill betűs Р. В (vagyis latin betűvel R. V) Рудольф Андреевич Бюрст, azaz Rudolf Andrejevics Vjurszt (Würst) ellenőrző mestert jelöli. Az ugyane pajzsban elhelyezett 1891-es évszám az ellenőrzés idejét jelenti, és ez rendszerint – kevés kivétellel – egybeesik az ötvöstárgy készítésének idejével is. Rudolf Andrejevics Vjurszt egyébként 1891 és 1894 között működött. Találunk itt még egy „A lovon ülő Szent György legyőzi a sárkányt”-jelenetet ábrázoló kis ötvösjeget, mely Moszkva város címere, és egyben itt moszkvai készítés helyre utal. Természetesen itt van a kötelezően beütendő ezüst finomsági fok is. Esetünkben ez 84 zolotnyik, vagyis igen finom, azaz 875 ezrelék ezüstöt tartalmazó ötvözetéről van szó.

A Pálos Sziklatemplom orosz ikonmécsesstartója, mely állandó kiállításon megcsodálható, még az előbbinél is jelentősebb műremek. Már csak azért is megérdemli a figyelmet, mert magyar gyűjteményekben igen kevés régi orosz ötvöstárgy található, s mint ismeretes, az oroszországi régi ötvösközpontok a világ legjelentősebb

ötvösművészeti központjai közé tartoztak. Ezen az alkotáson három mesterjegyet is találunk.

Pontosabban a láncon 84 zolotnyik finomsági fok és cirill betűs А А (latin betűvel is А А) mesterjelzés látható. Ez Andrej Andrejev Alekszandrov (Андрей Андреев Александров) ezüstműves és niellokészítő moszkvai mester jegye. E kiváló mester 1879 (1873?) és 1917 között volt ismert. A moszkvai Állami Történeti Múzeum egy filigrán, vagyis sodrott fémfonalból készült kis dobozát őrzi, továbbá sótartóit és egy nielloval díszített poharát.⁴

A mesterjegyek közötti cirill betűs А М (latin betűvel is А М) jelzés Alekszandr Alekszejevics Muhin nevét jelöli (Александр Алексеевич Мухин). Alekszandr Alekszejevics Muhin kereskedő, ezüst- és aranytermékeket gyártó gyár tulajdonosa volt. Tevékenysége a 19. század második feléhez kötődik. 1879-ben 12 munkása volt, és 100 pud súlyban (1 pud = 16,38 kilogramm) különböző ezüsstárgyakat készítettett 112 ezer rubel értékben. Nevéhez a következő ismert tárgyak kötődnek: tábori templom számára készített liturgikus edények, evangéliumos könyv domborított borítója, sótartó és dohányszelence. Ezeket a műveket szintén a moszkvai Állami Történeti Múzeum őrzi.⁵

A harmadik, cirill betűs jelzés А Е (latin betűvel ugyancsak А Е) lent látható. Alekszandr Szergejev Jegorov (Александр Сергеев Егоров) nevét jelöli, aki egy ezüstműves-vállalkozás tulajdonosa volt. Tevékenysége 1868 és 1897 között ismert. Nevéhez köthető a moszkvai Állami Történeti Múzeumnak egy csészéje és egy kis pohara.⁶

A mécsesstartón még egy ötvösjeget találhatók: ovális pajzsban Δ görög betű, női fej 84 zolotnyik finomsági fokkal. Ez a Moszkvai Ellenőrző Hivatal 1899 és 1908 között használt hitelesítő jele.

Nemhiába részleteztük a sok ötvösjeget. Ezek a pontos múzeumi meghatározások alapjain túl arra is utalnak, hogy jelentős műhelyekben jelentős művészek készítették e műremekeket. Második mécsesünkön a magas technikai színvonalon öntött részek, a gondos domborítások és a finoman áttört részek egységes kompozíciót alkotnak, s az orosz egyházművészet legkiválóbb alkotásai közé emelik e mesterművet.

RUZSA György
művészettörténész

1. K. Seidel: *Die Kerze. Motivgeschichte und Ikonologie*. Georg Olms Verlag, Hildesheim, 1996; R. T. Malbrough: *The Magical Power of the Saints. Evocation and Candle Rituals*. Llewellyn Worldwide, 1998.

2. К. В. Цеханская: *Икона в жизни русского народа*. Москва, 1998, 102.

3. М. М. Постникова-Лосева – Н. Г. Платонова – Б. Л. Ульянова: *Золотое и серебряное дело XV–XX вв. Территория СССР*. Издательство «Наука», Москва, 1983, 212.

4. Uo. 206.

5. Uo. 208.

6. Uo. 207.

Az ünnepek ablakai

ANGOL NYELVŰ KÖNYV A SZEGEDI ÚJ ZSINAGÓGA ÜVEGFESTMÉNYEIRŐL

Vannak épületek, amiket ha egyszer láttunk, sosem felejtünk el. Talán nem csak nekem ilyen a szegedi Új zsinagóga a csodás üvegekupolájával, aminek 24 oszlopa az órákra és a *Tanakhra*, vagyis a *Törvény*, a *Próféták* és az *Iratok* 24 könyvére utal,

amit szokás *héber Bibliának* vagy épp *Ószövetségnek* is nevezni. Az Új zsinagógát 1903. május 19-én avatták fel, a magyar építészettörténet fontos elemeként tekintünk rá. Számontartjuk zseniális tervezőjét, Baumhorn Lipótot; az építtető hitközség elnökét, dr. várhelyi Rósa Izsót; a

hittudós főrabbit, Löw Immánuel; és sok jeles akkori adományozó nevét is. Azonban még néhány évvel ezelőtt is „kijavították” azokat (köztük e sorok íróját), akik a kupola és üvegablakok festőjeként Róth Manót nevezték meg, akinek a neve is szerepel az egyik, általa a hitközségnek ajándékozott ablakon. Elszánt hely- és művészettörténészek bizonygatták, hogy a „*Róth Manó*” név mítosz, esetleg félreértés, az valójában Róth Miksának, a világszerte ismert üvegfestő és mozaikművészek a beceneve. Majd pedig amikor a zsinagóga építéséről Löw Immánuel által írt könyv is „az ifjabb Róth Manó”-t említette, zavart hallgatás következett, de szerencsére nem csak az. Frauhammer Krisztina és Szentgyörgyi Anna széles körű és alapos kutatással megvizsgálták, hogy ki is készítette az üvegeképeket, s egy gyönyörűen kivitelezett angol nyelvű könyvben dokumentumokkal és műelemzéssel bemutatták a zsinagógát, az üvegeit és az alkotókat.

Róth Manó 1868. március 2-án Pesten született, három évvel volt fiatalabb bátyjánál, Miksánál. Az üvegfestést otthon tanulhatta ki, hiszen apja, Zsigmond, sőt nagyapja, Sámuel is üvegművesként dolgozott, akit a zsidó konkurenciától tartó Pesti Üveges Céh még zsandárokkal záratott börtönbe, kontárság címén. Azonban fia, Zsigmond a „rég”i Műcsarnok (ma a Magyar Képzőművészeti Egyetem és a Budapest Bábszínház épülete) üvegeiért már a királytól kapott *Legfelső elismerést*, unokája, Miksa pedig a *Szent Jobb kápolnáért Ferencz József-rendet*, világi kiállításokon pedig aranyérmeket. Manó azonban árnyékban maradt, pedig nagyszerű, máig ismert alkotások kötődtek a nevéhez. Például a Gellért Szálló üvegeinek többsége, Lechner Ödön pozsonyi Kék templomának ablakai – vagy épp a szegedi Új zsinagóga. Ma már látjuk: Manó is kiemelkedő tehetség volt, nagy szakmai alázattal dolgozott együtt kora legkiválóbb alkotóival.

A szegedi Új zsinagóga. Tervező: BAUMHORN Lipót
The New Synagogue of Szeged. Architect: Lipót BAUMHORN | 1901–1903
Fotó: Rómer János

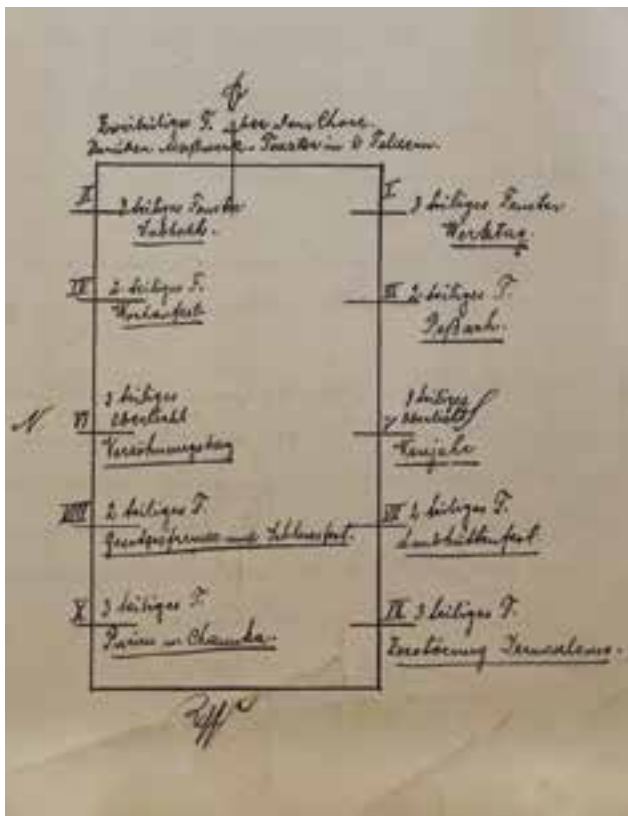

RÓTH Manó: Történeti témájú üvegablak (részlet) | Manó RÓTH: Stained glass window on a historical theme (detail) | 1902
 Fotó: Rómer János

RÓTH Manó: Munkanapot szimbolizáló ablakcsoport | Manó RÓTH: Group of windows symbolizing the workdays | 1902
 Fotó: Rómer János

Frauhammer Krisztina és Szentgyörgyi Anna a Szegedi Zsidó Hitközség már-már csodaként fennmaradt archívumában a zsinagóga kiviteli tervei között egyetlen írásos dokumentumot talált. *A szegedi zsinagóga ablakai. Programm* című anyag minden valószínűség szerint Löw Immánuel elképzeléseit tartalmazza. „A szövegből egyértelmű tehát, hogy az építésért felelős építész, és ennek megfelelően az üvegfestő, jól körvonalazott megrendelést kapott Löw Immánuelától, pontos grafikai intenciókkal” – írják (az idézet a fordítás alapjául szolgáló eredeti magyar nyelvű mondat). Róth Manó ez alapján készíthette el a zsinagógai év ünnepeit ábrázoló tíz képből álló üvegablakciklust, ami a bejárat fölött további két, történeti visszaemlékezést szolgáló képpel egészül ki.

LÖW Immánuel ablakokhoz készített ikonográfiai programjának vázlata
Sketch of the iconographic program prepared by Rabbi Immánuel LÖW for the windows | Szegedi Zsidó Hitközség Archivuma
Fotó: Szentgyörgyi Anna

A zsinagógák ablakainak díszítése a keresztény templomokhoz képest akár túl egyszerűnek is tűnhet. Ritka a bibliai vagy későbbi jeleneteket ábrázoló kép, gyakoriak viszont a szimbólumokkal teli alkotások. A könyv egyik erénye, hogy bemutatja és értelmezi az ablakokon ábrázolt szimbólumokat, a nagy ünnepekben betöltött szerepüket. Mindezt bőséges dokumentációval, rendkívül igényes kivitelben, kitűnő minőségű, fóliára nyomtatott fotókkal teszi.

A kupola belső díszítése | Interior decoration of the cupola | 1902
Fotó: Rómer János

A könyv az Európai Unió Interreg Duna Transznacionális Program REDISCOVER projektjének keretében jelent meg. A program a tágan értelmezett Duna régió rejtett zsidó kulturális örökségének megismertetését szolgálja. (Különös érdeklődésünkre tarthat számot a projekt során bemutatásra kerülő temesvári és muraszombati zsinagóga – mindkettőt Baumhorn Lipót tervezte –, valamint a szabadkai, amit Komor Marcell és Jakab Dezső épített, és üvegablakait már valóban Róth Miksa készítette.)

Az uniós projekt keretében a könyvből sajnos mindössze száz angol nyelvű példány készült, így az ma még csak nagyobb könyvtárakban olvasható, azonban online bárki hozzáférhet a http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_public/0001/40/17d36fafb295b4148a6cb8d6930cd31eb58fb43b.pdf webcímen. Miközben gratulálunk az alkotóknak, bízunk benne, hogy a könyv hamarosan magyar nyelven és nagyobb példányszámban is elérhető lesz – fontos lenne!

FÉNYI Tibor
a Róth Miksa Emlékház alapító igazgatója

(Frauhammer Krisztina, Szentgyörgyi Anna [eds.]:
Windows of Celebrations in the New Synagogue of Szeged.
Szeged, 2020, pp. 48)

A cikkben közölt képeket a kötetből választottuk.

Térkép és parafrázis

KELECSÉNYI CSILLA: REGNUM MARIANUM

A Pesti Vigadó Trianon-kiállításán¹ nem a kárpitok termében, hanem grafikák, szobrok, üvegfestmények között – központi helyen – volt látható Kelecsényi Csilla *Regnum Marianum* című (2004) gobelinje. Nem véletlenül, hiszen az 1976-ban a Magyar Iparművészeti Főiskolán (ma: Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, MOME) gobelin szakon végzett művész nemcsak fal- és tértextiljeiről, hanem műfajváltásairól is ismert. Részes, sőt formálója volt az 1960-as évek második felétől kibontakozó, paradigmaváltó művészeti forradalomnak, amely a kárpitművészetben kezdődött el. 1978-ban már részt vett és díjat is kapott az *V. Fal- és Tértextil Biennálén* (Savaria Múzeum, Szombathely, első díj). Tagja, s rendszeres résztvevője is lett a Velei Textilművészeti Alkotóműhelynek.

Később is új utak keresése, installációk, performance-ok rendezése, gipszöntvények készítése, merész anyagkísérletek fűződnek a nevéhez. Az újító kísérleteket

más műfajokban is folytatta, festészetben, grafikában, kollázsokon, de műveiben állandónak tekinthető a talán a textilművészet kézműves jellegéből adódó, később művészeti karakterének lényegévé váló anyagszerűség. Minden műfajban jellemzi ez az anyag tulajdonságaihoz való makacs ragaszkodás, sajátosságainak, „titkainak” a kitapogatása, s a megmunkálás során minden részlet, minden lehetőség megvizsgálása, kipróbálása, legyen az egy könnyed vonal húzása vagy az anyag nyomkodása, tépése. Ugyanilyen figyelemmel és gondolati tudatossággal kerülnek fel a vászon- vagy papíralapra rózsák vagy cigarettacsikkek. Akár a maga készítette öntött papír megmunkálásában, akár idegen tárgyaknak a kompozícióba való behelyezésében, úgy tűnik, Kelecsényi minden értelmezési és formálási lehetőséget kipróbál.

Kedvelt eszköze a műfajhatárokon való átlépés, így *Öltés-vázlatain*, e hagyományosan női műfajban, a varrásban a vörös fonal érzékeny, grafikus kezelésével tűnik ki.

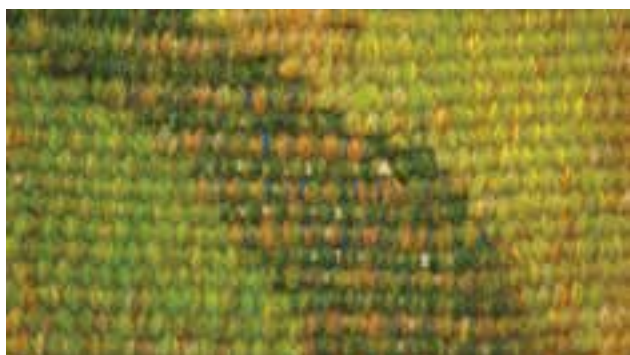
KELECSÉNYI Csilla: *Regnum Marianum* | Csilla KELECSÉNYI: *Regnum Marianum* | 2004, gyapjú, francia gobelin, 140x250 cm (magántulajdon)

Fotó: Dala István

KELECSÉNYI Csilla: Regnum Marianum (részlet) | Csilla KELECSÉNYI: Regnum Marianum (detail)
Fotó: Dala István

Réteges textilkollázsain családi fényképek textilnyomatait használta alapul, különböző minőségű, színes és áttetsző textileket, amelyeket az általa kikísérletezett és szabadon használt gépi és kézi hímzéssel varrt össze. A rájuk helyezett textilanyagokból létrejött kompozíción az együttesből mementót formált; keresztformára varrva rögzítette őket (*Nagyapám emlékére*, 2014).

KELECSÉNYI Csilla: Regnum Marianum (részlet) | Csilla KELECSÉNYI: Regnum Marianum (detail)
Fotó: Dala István

Az anyag immanens tulajdonságaiba és határainak, önálló kifejezési formáinak keresésébe elmerülő művészetéből nem hiányzik a drámai érzék sem. *Transylvania I. és II.* című, a romániai falurombolás ellen tiltakozó performance-ait 1988-ban Grazban (Internationales Textilkunst Symposium), illetve 1989-ben Brüsszelben mutatta be (La Médiatine). Az előteret fekete géz választotta el a performance terétől, míg a háttérben

lévő, fehér vászonra vetített régi erdélyi parasztházak körvonalait, a helyszínen, vörössel átfestette. A lecsorgó vörös festék vizuális hatását hegedűjátékával kísérte. Székely siratót játszott. Az előtérben, a fekete géz mögött mécsesek világítottak.

A Trianon-kiállításon szereplő, *Regnum Marianum* című, négyes felvetésű francia gobelin első gondolata grafikán, még hozzá díjnyertes grafikán jelent meg, amely a Magyar Páneurópa Unió *Magyarország és Európa* című országos képzőművészeti pályázatán (2002) a grafikai szekcióban első díjat nyert. Ebből formálta tovább a gobelintervet, melyen a Kárpát-medence gobelin-térképére rávetül a középkori magyar kárpitművészet remeke, a koronázási palást. Az aranyfonallal kivarrt, palásttá átalakított miseruhát, melyen az Atyaisten áldó keze, Krisztus, Szűz Mária, próféták, angyalok, vértanúk sora és a királyi család is szerepel, Szent István király és Gizella királyné a székesfehérvári *Nagyboldogasszony-bazilikának* ajándékozta. Megjelenítésével Kelecsényi Csilla több értelemben is a klasszikus „homage” műfajába tartozó művet alkotott. Magába foglalja a történeti és művészeti kontinuitás vállalását, s tiszteletadást az elődök, a hagyomány előtt.

GELLÉR Katalin
művészettörténész

1. „Mert nem lehet feledni”. Emlékkiállítás a trianoni békeszerződés 100. évfordulója emlékére. Pesti Vigadó, Budapest, 2020. szeptember 18. – 2021. január 31. A kiállítás kurátora Kókay Krisztina textil- és grafikusművész.

Harangház Kaposváron – A Makovecz Program keretén belül újabb turisztikai látványosság épül meg a somogyi megyeszékhelyen. Három évvel ezelőtt vállalkozott Kaposvár arra, hogy Makovecz Imre munkásságát tisztelve és örökségét ápolva felépítsen egy meg nem valósult művet a magyar építész tervei közül, melyet előreláthatóan 2022 tavaszán adnak át. Az épület terve az Oborzil Edit és Jeney Tibor harangöntő páros tiszteletére készült. Az alumíniumharang egy különleges magyar szabadalom, súlya töredéke a bronzharangénak, és nagyon jól hangolható. A harangház a harangokat befogadó építményből és egy kisebb vendégfogadóból áll majd, ahol kávézó és ruhatár is helyet kap. A létesítmény kisebb rendezvényekre és kiállításokra is alkalmas lehet.

Fotó: Kaposvar Most.hu

Csillagerőd – A Liget Budapest projekt jóvoltából megújuló komáromi Csillagerődben egy több mint hétezer négyzetméteres kulturális központ is létrejött, ahol a Szépművészeti Múzeum hányatott sorsú gipszgyűjteményének több száz

jeles darabja hét évtized után végre otthonra talál majd. Sokéves előkészítő munka után 2020 tavaszán kezdődött el a gipszmásolatok szállítása és összeépítése a felújított komáromi Csillagerődben. A múzeum több mint százéves másolataiból, melyeknek egy része korábban a Román Csarnokban állt, látványos és nagyszabású tárlatot rendeznek. Az erődben olyan nagy méretű szobormásolatok láthatók majd, mint Verrocchiónak

Bartolomeo Colleoni-t ábrázoló lovas szobra (az eredeti Velencében áll), vagy Donatellónak Gattamelatáról készült lovas szobra (Padovában található). A monumentális alkotások összeépítésének folyamata a végéhez közeledik a Csillagerőd Nagycsarnokában. Az öntvények installálásával, belsőépítészeti kivitellezéssel folytatódik a munka, a kiállítás pedig várhatóan ez év közepétől lesz látható.

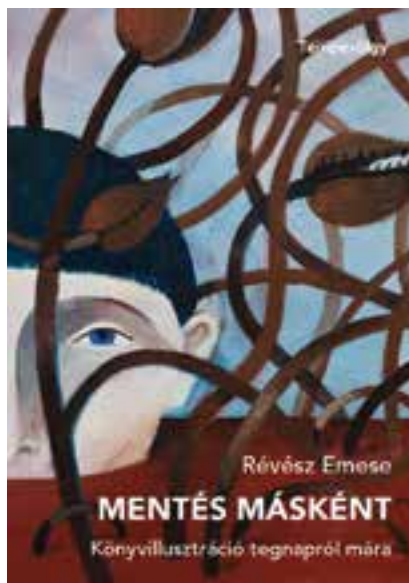

Fotó: Szépművészeti Múzeum

PoszTerra – V4 plakát-vándorkiállítás – A Magyar Művészeti Akadémia a V4-ek megalakulásának 30. évfordulójára készült nemzetközi plakátkiállítása a visegrádi országok legkiemelkedőbb plakátművészeinek alkotásaiból válogat. A kiállítás 3-3 magyar, lengyel, cseh és szlovák művész munkáin keresztül enged betekintést a nemzeti sajátosságokat felvonultató kulturális plakátok történetébe. A mintegy 150 művet felvonultató tárlaton helyet kapnak a 12 neves művész diákjainak sorából kiválasztott ifjú plakáttervezők legfrissebb alkotásai, valamint a lengyel külügyminisztérium és a Lengyel Grafikusok Szövetsége által meghirdetett plakátpályázat három első díjasának műve is. A kiállítás kurátora: Krzysztof Ducki, a Budapesti Metropolitan Egyetem tanára, a Magyar Plakát Társaság elnöke. A tárlat 2021. február 11-től április 18-ig – a járványügyi korlátozások miatt egyelőre csak virtuális módon – látható az MMA székházában, a Pesti Vigadó földszinti galériájában. Később mind a négy országban, több városba is ellátogat.

A tanodától az egyetemig... – Megjelent Csipes Antal iparművész fotókból, dokumentumokból összeállított kötete, mely a művész válogatott képanyagán keresztül mutatja be a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem történetét. A több mint négyszáz oldalas könyv a MOME száznegyven éves történetéhez köthető különböző eseményekbe enged bepillantást, diplomavédések, ünnepek, utazások, előadások hangulatát tárja elénk időrendi sorrendben, érzékeltetve az egyetemi évek sajátos légkörét és szakmaiságát. A kötet megjelenését kiállításorozat kísérte, mely 1982-től napjainkig tallózott a gazdag képanyagban.

Mentés másként – Könyvillusztráció tegnaptól mára – Révész Emese művészettörténész könyve, mely a Tempevölgy kiadó gondozásában jelent meg, a 18. század végétől a kortárs művekig a gyermekkönyvillusztrációra is kitekintve gyűjti össze a szerző témával kapcsolatos írásait.

Fotó: Tempevölgy kiadó

Világító kerékpárút – Kísérleti jelleggel világító szemcséket kevertek a Duna menti kerékpárút burkolatába Esztergomnál mintegy 230 méteren. A műszaki megoldásnak köszönhetően kényelmesebbé és

biztonságosabbá válik az egyébként kivilágítatlan útszakasz esti, éjszakai használata. A biciklisták napnyugta után és napkelte előtt is könnyedén követhetik az út nyomvonalát.

Gömbkilátó – Az Aktív Magyarország szeptemberben írta ki az Év kilátója pályázatot. A versenyre 177 nevezés érkezett, ezek közül választotta ki a szakmai zsűri azt a tizedet, amire a Facebookon szavazhatott a közönség. A döntőbe olyan kilátók kerültek, melyek az elmúlt tíz évben épültek, vagy jelentősebb felújításon estek át. A balatonboglári Xantus János Gömbkilátó nyert 3901 vokssal. A város legmagasabb pontján, 165 méter magasan áll a kilátó, amely az 1960-as évekig faszervezetű volt. Kádár István mérnök tervezte, és az 1958. évi brüsszeli világkiállításon bemutatták. Ezután került Balatonboglárra. Eredetileg belső üvegburkolattal szerették volna felállítani (amelyben egy presszót rendeztek volna be), de a természeti erők miatt ezt nem lehetett megvalósítani. A tizenöt méter átmérőjű, 240 háromszöglemez alkotta gömböt Zich László építész javaslatára díszkivilágítással látták el.

Fotó: Aktív Magyarország

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2021/1

FŐSZERKESZTŐ:

Simonffy Szilvia – művészettörténész

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Dávid Katalin – művészettörténész

Dvorszky Hedvig – művészettörténész

Ernyey Gyula – designer, szaktörténész

Feledy Balázs – művészetkritikus

Mascher Róbert – designer

Mezei Gábor – belsőépítész

Ritoók Pál – művészettörténész

Schrammel Imre – keramikus és porcelántervező

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Antal Mariann

SZERKESZTŐK:

Szabó Emma Zsófia – művészettörténész

Veress Kinga – művészettörténész

Wehner Viola – művészettörténész

HÍRSZERKESZTŐ:

Nagy Franciska

FORDÍTÓ:

Pokoly Judit

FELELŐS KIADÓ:

**Nemzeti Művészeti
és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa**

GAZDASÁGI VEZETŐ:

Anda Judit

Telefon: +36 20 299 0767

LAPALAPÍTÓK:

Fekete György

N. Dvorszky Hedvig

Schrammel Imre

SZERKESZTŐSÉG:

1034 Budapest, Makovecz Imre utca 25.

Telefon/fax/üzenetrögzítő: (+36 1) 400 7897

Szerkesztőségi asszisztens: **Meszleny Anna**

Fogadóóra: a járványhelyzet miatt határozatlan ideig szünetel. Az elektronikus kapcsolattartás (e-mail) zavartalanul működik.

E-mail-cím: magyariparmuveszet@gmail.com

Honlap: www.magyariparmuveszet.hu

E szám lapzártája: 2021. február 17.

Arculatterv: **Scherer József**

Grafikai tervezés: **Nagy Norbert**

Nyomás: **VIRTUOZ Kiadó és Nyomdaipari Kft.**

facebook.com/magyariparmuveszetfolyoirat

A folyóiratban közölt szövegek és fotók szerzői jogvédelem alatt állnak. Utánnymásuk, fénymásolóval való sokszorosításuk csak a kiadó előzetes hozzájárulásával engedélyezett.

HU ISSN 1217-839X (nyomtatott)

HU ISSN 1588-0591 (online)

Évente nyolcszor megjelenő folyóirat

Új folyam 28. – 2021/1 (március)

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET AZ ALÁBBI MŰZEUMOKBAN, GALÉRIÁKBAN ÉS KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ

Corvina Könyvesbolt (7621 Pécs, Széchenyi tér 8.)

Éghajlat Könyves Kávézó (1117 Budapest, Karinthy Frigyes út 9.)

FUGA Budapesti Építészeti Központ (1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.)

Írók Boltja (1061 Budapest, Andrássy út 45.)

Műcsarnok (1146 Budapest, Dózsa György út 37.)

Palmetta Design és Textilművészeti Galéria

(1111 Budapest, Bartók Béla út 30.)

Ráth György-villa (1068 Budapest, Városligeti fasor 12.)

Tündérművészeti Galéria és Közösségi Tér (1036 Budapest, Bécsi út 53–55.)

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:

Batthyány Kultur-Press Kft.

H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel.: (+36 1) 489 0120, (+36 1) 212 5303

A folyóirat korábbi példányai a szerkesztőségben megvásárolhatók.

Egy példány ára: 1390 forint.

Előfizetési díja egy évre: 10 000 forint.

A lap előfizethető a Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa 10402166-21629389-00000000 számlaszámán vagy a szerkesztőségtől kért postautalványon.

E számunk megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap Iparművészet Kollégiuma
és a Magyar Művészeti Akadémia
támogatta.

MAGYAR

ÖRÖKSÉG

ANIMÁCIÓ | BELSŐÉPÍTÉSZET | BŐRMŰVESSÉG | DIGITÁLIS MŰVÉSZETEK

DIVATTERVEZÉS | IPARI FORMATERVEZÉS

KÁRPITMŰVÉSZET | KERÁMIA- ÉS PORCELÁNműVÉSZET | KÖRNYEZETTERVEZÉS

LÁTVÁNYTERVEZÉS | ÖTVÖSSÉG ÉS FÉMMŰVESSÉG | TERVEZŐGRAFIKA

TEXTILMŰVÉSZET | ÜVEGMŰVÉSZET

Gaia

Gaia Display

by NÓRA KASZANYI

1 weight

Uppercase & Lowercase Characters
Numbers | Symbols | Punctuation
Ligatures

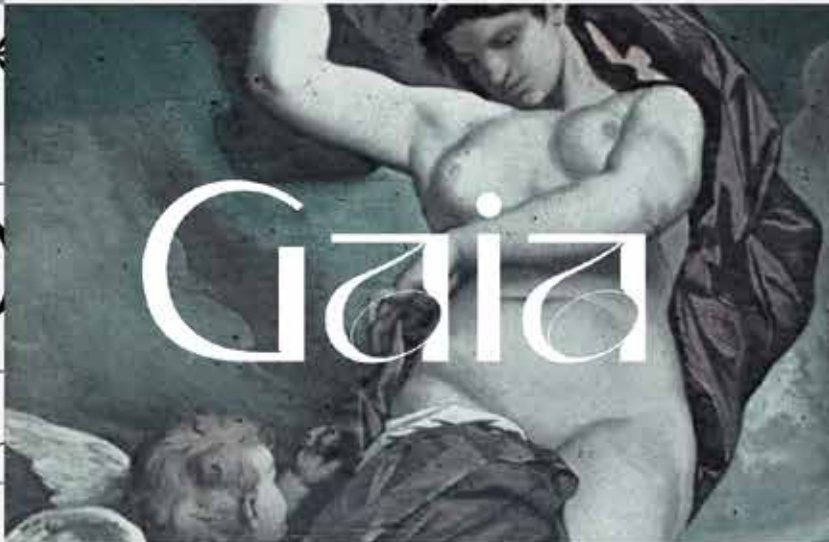
Gaia Display

Earth
Jord Föld
Žemė Aarde
 Tierra

©Gaia*

Prim@

 Earth

UND006

303 Glyphs

ǎ ă ă ă ă ă
è è è è è è

Multilingual

